Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 274 | Łódź Czwartek, 26 listopada 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, דאנערשטאג, ט"ז כסלו תרצ"ב | № 274

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

שוידערליכער אויפרייס אין ווארשא

פינף טויטע און א סך פערוואונדעטע

ווארשא, 25. (טעלעפאניש פון אונזער קאָ־רעספאָנדענט) אין ווארשא איז געבטען פאר־עקומען א שוידערליכער אויפרייס וואָס האָט געקאָסט דאָס לעבען פון 5 מענשען.

די פרטים פון טראגישען אומגליק זענען פאל־גענדע:

אויף וואָלסקא 3 געפינט זיך 133 לאָקאַלען אין וועלכע עס וואוינען עטליכע הונדערט לאָקאַ־טאָרען.

איינער פון די דאָרטיגע איינוואוינער, דער טאָקער־אַרבייטער אַלעקסאַנדער אָסטראָווסקי איז געווען פערנומען אין זיי וואוינונג מיט פערלייטען אַ בלעכערנע באַנקע פון בענזין.

הגם אין דער באַנקע איז קיין בענזין נישט גע־ווען, איז אָבער די באַנקע נאָך געווען גענוג פייכט פון בענזין. פלוצים האָט אָסטראָווסקי בערירט די באַנקע מיט אַ ברענענדען ליכט, און זעלבען מאָמענט האָט זיך דערהערט אַ מוראדיגער אויפרייס, וואָס האָט אויפגעציטערט אַלע איינוואוינער.

עס זענען אַרויסגעזעצט געוואָרען זעהר פיל שויבען, עס האָבען זיך דערהערט איינפאַלען ווענד. די פאַניק איז געווען אַ דערשיטערנדער פון די פענסטער האָט געזעצט פייער און רויך און פון אונטער די חורבות האָט מען געהערט יאָמערליכע קריכצען פון פערוואונדעטע.

די אַרויסגערופענע פייערלעשער האָבען פעסט געשטעלט, אַז 3 וואוינונגען זענען הרוב געוואָרען 4 ווענד זענען איינגעפאַלען און פון אונטער די חורבות האָט מען אַרויסגעשלעפט די טויטע קער־פער פון טאָקער־אַרבייטער אָסטראָווסקי, זיין שוועס־טער די 68־יאָהריגע לעאָקאַדיא, אַ מיידעל ווענעמנס נאָמען עס איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט, די 35־יעהריגע פרוי פון פאָליציאַנט קאָשיק און זיין 2־יעהריג מיידעלע סטעפאניא.

אַ חוץ דעם איז פעראַן אַ גרויסע צאָהל פער־וואונדעטע. דער שאָדען איז זעהר גרויס.

בלוטיגער צוזאמענשטויס

צווישען ארבייטסלאזע און פאליציי

6 ארבייטסלאזע דערהרג'עט און 15 פערוואונדעט

פראָג, 25. (פאַט) אין דאָלנאַ ליפא איז פאָר־געקומען אַ דעמאָנסטראציע פון אַרבייטסלאָזע, עס איז געקומען צו אַ צוזאַמענשטויס מיט פאָליציי.

6 אַרבייטסלאָזע זענען דערהרגעט געוואָרען און 15 פערוואונדעט, עס זענען אויך פערהאַן 3 פערוואונדעטע פאָליציאַנטען.

קריגס-שטימונג אין יאפאן

דעמאנסטראציע פון יאפאנ'שע סטודענטען

ד"ר וועלינגטאן קו

דער נייער אויסערן-מיניסטער פון כינע

טערקישע יודען ליידען שטארק

פון די שארפע אימפארט-בעגרענ־צונגען

קאָנסטאַנטינאָפּאָל. (יט"א) כדי צו שטיצען די ענטוויקלונג פון דער אינלענדישער אינדוסטריע האָט די טערקישע רעגירונג לעצטענס אַרויסגעגעבען אַ רייה פעראָרדנונגען, וואָס בע־גרעניצען שטארק דעם סחורות-אימפּאָרט.

די דאָזיגע פעראָרדנונג האָט שווער גע־טראָפען בעזונדערע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע זענען דירעקט אָדער אומ־דירעקט פערבונדען מיט'ן אימפּאָרט-האנדעל אלס אימפּאָרטערען, קאָמיסיאָנערען, עקספּעדיטאָרען, האנדעלס-אנגעשטעלטע, באנק-בעאמטע א. ז. וו.

מען קען דרייסט זאָגען, אז כמעט דאָס גאַנצע טערקישע יודענטום ליידט שטארק פון די דאָ־זיגע פעראָרדנונגען. יודען קומט אויס זעהר שווער זיך צוצופּאַסען צו דער ניי-געשאַפענער לאגע.

אין דער אינדוסטריע, וועלכע האָט פיל גע־וואָסען פון אימפּאָרט-בעגרענצונג, זענען די יודען כמעט נישט פערטרעטען.

Dr. med.

W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4

(נעבען קינא „טשארי") טעל. 72-134

נעהמט אָן פון $2^1/_2$ – 4 און פון 7 – 8 אָווענד.

פראטעסט פון פוילישען אקאדעמישען פעראיין אין פאריז

פאריז (יט"א) דער פוילישער אקאדעמי־קער פערבאנד „פילארעציא" אין פאריז האט אנגע־נומען א פראָטעסט-רעזאָלוציע בעגען די לעצטע געשעהענישען אויף די פוילישע הויכשולען. אין דער רעזאָלוציע ווערען די עקסצעסען געשטעמ־פעלט אלס „אונבערעכענטע ארויסטרעטונגען פון דער ענדעקישער יוגענד, וואָס ברענגען שאָדען דער פוילישער מלוכה".

לויה פון דר. נחום גערגעל

בערלין, (יטא) אין דער לויה פון פלוצ־לינג פערשטאָרבענעם יודישען געזעלשאַפטליכען און קולטור-טוער דר. נחום גערגעל האָט זיך בע־טייליגט א גרויסער עולם פון דער רוסיש-יודישער קאָלאָניע אין בערלין. טרויער-רעדעס וועגען די פערדינסטען פון יונג-פערשטאָרבענעם עסקן אין געלעהרטען האָבען געהאַלטען דר. לאַ בראַמסאָן (פּרעזידענט פון „אָרט"-וועלט פערבאנד) דר. אָס־קאר קאָהן (פּועלי ציון), דר. דוד שווייצער („דזשאָינט") דר. אלפרעד קלעע (ציוניסטען) און ר. אבראַמאָוויטש (פאָרזיצער פון אויסלענדישען קאָמיטעט פון די רוסישע ס. ד.)

טיף געריהרט מיט'ן פריהצייטיגען טויט פון אונזער חבר

נ. ע. מרדכי ראזענשטיין

וועלכער איז פון אונז אוועקגעריסען געוואָרען אין זיין בליהענדען עלטער, דריקען מיר אויס די פערבליבענע פאַמיליע אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

די נאהנסטע חבר'טעס און חברים.

זאַל פון שטאָט-ראַט, פּאָמאָרסקאַ 16.

XVI יאר „ווילנער טרופע" פירונג: מ. מזאה.

פרייטאג, דעם 27. נאָוועמבער, 8.30 אָווענד

א ווארט-קאנצערט

דראמע, ליריק, הומאר און פאלקס-ליד / באראלע דעקלאמאציע

אין פראָגראַם: י. ל. פרץ, שלום עליכם, מ. ל. האַלפּערן, משה קולבאַק, אהרן צייטלין, ד. האָפשטיין, א. לוצקי.

ס'נעהמען אָנטייל: מרים אָרלעסקאָ, אסתר גאָלדענבערג, פרידע וויטאַלינאַ, דבורה ראָזענבלום, שמחה ווינשטאָק, נחום מעלניק, מ. פּאָטאַשינסקי.

די הכנסה איז בעשטימט לטובת די בּאָראָכאָוו-שולען.

בילעטען צום פּרייז פון 75 גר. אָן צו בעקומען אין דער באָראָכאָוו-ביבליאָטעק (וואָלבאָרסקאַ 63) טעגליך פון 6 ביז 9 אָווענד און אין טאָג פון קאָנצערט — פון 6 אָווענד בּיים אריינגאַנג פון שטאָט-ראַט-זאַל.

זאל „הזמיר" יידישער טעאטער-קאמיטעט אין לאדזש

קאשטשושקי 21.

זונטאג, דעם 29-טען נאָוועמבער, 9 אָווענד

א טעאטער-דיסקוסיע

אלטע און נייע וועגן פון יידישן טעאטער

רעפערענטן: דירעקטאָר בראַדערזאָן, ד"ר פאָללעק, רעד. ל. פוקס, מ. פעדער, ד"ר מ. מזאה, רעושיסער מאָשקאָוויטש און ד"ר טאַרטאַקאָווער. אין דער דיסקוסיע קען זיך באַטייליקן יעדער פון פובל.

בילעטען פריהער צו באַקומען אין באַר „איראָפּעיסקי", שרודמיעסקאַ 4.

7151

ריטשאלט-אומזאץ-שטייער פאר קליינע האנדעלס-אונטערנעהמונגען

היינטיגע קאנפערענץ אין פינאנץ-מיניסטעריום פון יודישע און פוילישע סוחרים-ארגאניזאציעס

ה אר ש א, 25. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט דאנערשטאג ווערט אין פינאנץ-מיניסטעריום פארקומען א קאנפערענץ פון יודישע און פוילישע סוחרים-פעראיינען, אויסצואר-בייטען א פראיעקט פון א ריטשאלט - אומזאץ-שטייער פאר קליינע האנדעלס-אונטערנעהמונגען.

בוקאווינער קאנפערענץ פון דער „אוניאן פון רומענישע יודען"

טשערנאוויץ (יט"א) די טעג איז דא פארגעקומען די יעה ליכע רעגיאנאל-קאנפערענץ פון דער „אוניאן פון רומענישע יודען" אין בוקאווינע. אין דער קאנפערענץ האבען זיך בעטייליגט אנ'צ'ך 100 דעלעגאטען פון אלע בוקאווינער שטעדט. דעם פארזיץ האט געפיהרט דער פרעזעס פון רעגיאנאל-קאמיטעט פון דער „אוניא" ד"ר קאסנער. דער גענעראל-סעקרעטאר פון דער אוניאן כ. סאראטעאני האט געהאלטען א בעריכט וועגען דער אלגעמיינער פאליטישער לאגע אין רומעניען. עס זענען געהאלטען געווארען רעפעראטען וועגען ווירטשאפטליכע, פאליטישע און קולטור-פראבלעמען. עס זענען אויך ארויסגעטרעטען פארשטעהער פון יודישען סוחר'שום, האנדווערקער, בעאמטעשאפט און פון דער אוניאן-יוגענד. די קאנפערענץ האט לסוף אנגענומען איניגע רעזאלוציעס און געוועהלט די ארגאנען פון דער בוקאווינער סעקציע פון דער „אוניאן פון רומענישע יודען".

ערפינדונגען אדער פאנטאזיעס

לינקס: ע. קאנעוהעם בעהויפט, אז ר'האט ערפונדען אן'אפאראט. דורך וועלכען מ'קאן בעקומען ענערגיע פון שטעהענדיגען וואסער. רעכטס: אלפרעד פיטש ארבייט איבער א ראקעטע, וואס זאל פליהען אין דער הויך אויף 20 קילאמעטער

די ארבייטסלאזיגקייט וואקסט און דער פערבראוך האט זיך פערקלענערט

ווארשא, 25. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער אינסטיטוט צו פארשען די קאנ-יונקטור האט ארויסגעגעבען א בעריכט פון וועלכען עס איז צו זעהען, אז די ארבייטסלאזיגקייט וואקסט, דער פערבראוך האט זיך פערקלענערט און דער מלוכה-בודזשעט האט א דעפיציט פון 4 מיליאן 200,000 זלאטעס.

בעקאנטער העבראישער פובליציסט אין ווארשא

ווארשא, 25 (י.ט.א. טעלעפאניש). קיין ווארשא איז געקומען דער בעקאנטער העבראישער פובליציסט דראיאנאוו, וועלכער ווערט אנפיהרען מיט דער אקציע פון קרן קימת און מיט דער אקציע פאר'ן נייעם ישוב אין ארץ-ישראל א. נ. „חיבת ציון".

דער אמת וועגען די געשעהענישען אין אונגעני

וואס האט פעסטגעשטעלט דעפ. דיאמאנט?

בוקארעשט (יט"א) אין אויפטראג פון יודישען פארלאמענטארישען קלוב האט דעפ. ד"ר מאקס דיאמאנט בעזוכט דאס שטעטעל אונגעני, וואו עס איז פאריגע וואך פארגעקומען אן'אנפאל פון אנטיסעמיטען אויף אן'אוועקגעשטעלטע פערזאמלונג, וואס איז געווען ארגאניזירט דורך דער ארטיגער יודישער ביבליאטעק-געזעלשאפט.

דעפ. ד"ר דיאמאנט שטעלט פעסט, אז די מעלדונגען, וואס האבען זיך בעוויזען אין איניגע רומענישע צייטונגען וועגען פערלויף פון דעם געשעהעניש זענען געווען איבערטריבען. די שלעגעריי איז ענטשטאנען צוליב א קאנפליקט צווישען דער ביבליאטעק-פערוואלטונג און דעם אייגענטימער פון פערזאמלונגס-זאל, וועלכער איז אגב אליין א'יך א יוד. דעם דאזיגען קאנפליקט האבען ארום 12 בייבאכט אויסגענוצט עטליכע ארטיגע גוט-בעקאנטע אנטיסעמיטען, וועלכע זענען בעפאלען א קליינע גרופע פרויען, וועלכע זענען געשטאנען פון דרויסען נעבען אריינגאנג אין זאל. דערפון איז ענטשטאנען א פאניק, וועלכע איז אבער באלד איינגעשטילט געווארען א דאנק די יודישע בחורים, וואס זענען געווען אנוועזענד אויף דער פערזאמלונג און וועלכע האבען אפגעשלאגען דעם אנגריף פון די אנפאלער. דערביי זענען 2 יודישע יונגעלייט פערוואונדעט געווארען. קיין איבערגעטריבענע אנטיסעמיטישע אטמאספער אדער גאר א פאגראם-שטימונג, ווי עס איז געווען געמאלדען אין איניגע צייטונגען, האט דעפ. ד"ר דיאמאנט אין אונגעני נישט פעסטגעשטעלט.

אפמאך צווישען „האוואס" און דער יוד. טעלעגראפען-אגענטור

פאריז, (יט"א) „האוואס" די „עלטסטע טעלעגראפען-אגענטור אין דער וועלט, האט געשלאסען אנ'אפמאך מיט י.ט.א. אויפ'ן סמך פון וועלכען די „האוואס" וועט בעקומען דעם יט"א-דינסט, וועלכען זי וועט פערשפרייטען אין דער גאנצער פרעסע אין פראנקרייך און פראנצויזישע קאלאניאלע טעריטאריעס.

ביז-איצט האט שוין יט"א געשלאסען עהנליכע אפמאכען מיט דער אמעריקאנער „אסאציאייטעד פרעס", וועלכע בעדינט 1450 אמעריקאנער טאגבלעטער. מיט'ן „לאנדאנער רויטער", בערלינער „וואלף-אגענטור" און דער ענגלישער אמעריקאנער „טראנסאצעאניק ראדיא".

פונקציאנירענדיג אין א"י אלס אלגעמיינע טעלעגראפען-אגענטור (סוכנות טלגרפית ארץ ישראל) איז יט"א דארט די איינציגע פערשפרייטערין פון די „רויטער" נייעס. גלייכצייטיג בעזארגט „רויטער" מיט יט"א ידיעות די גאנצע פרעסע פון דער בריטישער אימפעריע.

אין דער צייט פון בעוונדערס וויכטיגע געשעהענישען אין יודישען לעבען ווערען דורך י.ט.א. בעדינט - דירעקט אדער דורך דער פערמיטלונג פון אנדערע טעלעגראפען-אגענטורען - העכער 400 טאג-בלעטער אויף דער גאנצער וועלט.

שייטלען מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען צו ביליגע פרייזען

ביי פרוי ב. פארזשוצקא, קאמיענא 5

2-טער הויף, לינקס. 2-טער שטאק.

די לעצטע אבער „גרויסע" זיצונג פון דער צייטווייליגער לאדזער קהלה-פערוואלטונג

וואס איז מיט דער הילף פאר פרנסהלאזע? — סענסאציאנעלע ווענדונג פון „שומרי שבת"; אנגאזשירט נייע בעאמטע; בחנמ'דיגע חופה-וקדושין

אנגענומען דעם קהלה-בודזשעט אויף 1932

עהערגעכטען איז פארגעקומען די לעצטע זיצונג פון דער צייטווייליגער קהלה-פערוואלטונג. אויף דער זיצונג זעהט אויס, האט מען זיך בעמיהט אדורכצופיהרען א גאנצע רייה פראגען, וועלכע וואלטען עווענטועל געקענט ארויסרופען גרעסערע דיסקוסיעס און מיינונגס-פערשידענהייטען אין דער ביי'ער פערוואלטונג. ס'זענען טאקע ערלעדיגט געווארען זעהר פיל וויכטיגע פראגען אהן שום גרעסערע דיסקוסיע און ווידערשטאנד, ווייל ס'איז פשוט נישט געווען ווער ס'זאל פיהרען די שטארקע אפאזיציע.

באכ'ן אדורכלייענען און בעשטעטיגען דעם פראטאקאל פון דער פריהערדיגער זיצונג פרעגט פרנס האפמאן אן, וואס פארא גורל ס'האט געהאט זיין אנגענומענער פארשלאג וועגען רופען א קאנפערענץ פון ארגאניזאציעס און כלל-טוער, כדי צו ארגאניזירען

הילף פאר יודישע ארבייטסלאזע און פרנסה'לאזע

אויף ווינטער. פרעזעס מינצבערג ענטפערט, אז די פראגע איז ווייטער אקטועל, די קאנפערענץ האט נישט געקענט גערופען ווערען, צוליב די וואהלען צו דער קהלה-פערוואלטונג, וואס זענען אין דער צייט פארגעקומען. דער פרעזעס איז מבטיח, אז גאר בקרוב וועט אזא קאנפערענץ גערופען ווערען.

דאן ווערט אדורכגעלייענט א ווענדונג פון א גרופע לעהרער, וועלכע פערלאנגען, אז דער ראבינאט זאל נישט ארויסגעבען קיין בעשיינונגען אויף

רעליגיע-לעהרער

דער בריף איז גענומען געווארען אין אכט. ס'וועט געשאפען ווער'ען אן'עקזאמענאציע-קאמיסיע ביי דער קהלה און ס'איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען צום ראבינאט. אז ער זאל מעהר נישט ארויסגעבען קיין צייגנישען.

מיט א ממש

סענסאציאנעלע פאדערונג האט זיך געווענדעט די „שומרי שבת"

ווי פאדער'ען, אז מ'זאל בעשטימען העכערע פערשטעהער אין די שאצונגס-קאמיסיעס פון עטאט, פאר-שטעהער אין דער בית-החיים-אפטיילונג (?) און געבען זיי א סובסידיע. איבער דער דאזיגע ווענדונג איז מען אריבערגעגאנגען צו טאג-ארדנונג.

דאן האט זיך די זיצונג בעשעפטיגט מיט דעם ענטפער פון דער קראקאווער קהלה וועגען דעם אפצאהל פון

יום-טוב'דיג מעהל.

ס'האנדעלט זיך וועגען דעם, וואס אין לאדז ווערט גענומען אן'אפצאהל פון יום-טוב'דיג מעהל דורך די רבנים, בעת אין קראקא געהט דער דאזיגער אפצאהל אין דער קהלה-קאסע. ס'איז בעשלאסען געווארען די דאזיגע פראגע צו שטעלען אויף דער טאג-ארדנונג פון דער נאהענטסטער זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג.

ווייטער איז בעפולמעכטיגט געווארען דאס פרעזידיום צוזאמען מיט א פארשטעהער פון דער סאציאלער הילפס-קאמיסיע צו ערלעדיגען אלע דרינגענדע עניים וועגען אונטערשטיצונג אין דער סאציאלער הילפס-קאמיסיע אויף א סומע פון 2 טויזענד זלאטיס.

פערזאנאלע פראגע

ס'איז גענומען געווארען אין אכט, אז דער אינטענדענט פון בית-עולם משה קאלינסקי ווערט צוליב זיין עלטער אריבערגעפיהרט אויף עמעריטור. ס'איז דערביי אויסגעדריקט געווארען א דאנק דעם ה' קאלינסקי פאר זיין ארבייט לטובת דער לאדזער קהלה אין פערלויף פון עטליכע און דרייסיג יאהר. ס'איז בעשלאסען געווארען, אז ה' קאלינסקי זאל בעקומען זיין עמעריטור-געהאלט אין דער הויך פון 100 פראצענט פון דעם איצטיגען געהאלט.

ביי דער דאזיגער געלעגענהייט האט דאזאר פליוואצקי אין נאמען פון 4 דאזארעס אריינגעטראגען א דרינגענדען פארשלאג, אז אלעס אינטענדעט פון בית-עולם זאל אויפ'ן ארט פון ה' קאלינסקי אנגאזשירט ווערען ה' אביגדור ביאלע, ווייטער זאל אלס אנפיהרער פון דעם בית-החיים אפטיילונג אויפ'ן ארט פון ה' פראמער אנגאזשירט ווערען דער ה' שלמה ראדזינער. נאך א קורצער דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען די דערמאהנטע בעאמטע צו אנגאזשירען מיט דעמזעלבען געהאלט וואס די בידאיצטיגע בעאמטע.

נאכ'ן ערלעדיגען אזויפיל וויכטיגע עניים איז מען צוגעטרעטען צו בעטראכטען דעם

בודזשעט פון דער קהלה אויפ'ן יאהר 1932

פרעזעס מינצבערג האט אנגעוויזען, אז צוליב דעם עקאנאמישען קריזיס, צוליב וועלכען אומעטום ווערען געמאכט די ווייטגעהענדסטע אפשפארונגען, איז אויך די לאדזער קהלה געווען געצוואונגען צו רעדוצירען דעם בודזשעט מיט 200 טויזענד זלאטעס. די אלגעמיינע אויסגאבען זענען פערקלענערט געווארען אויף 100 טויזענד זלאטעס און די סובסידיעס אויף 100 טויזענד זלאטעס, דאך איז אין בודזשעט ביי יעדער אינסטיטוציע וואס איז ביז איצט סובסידירט געווארען דורך דער קהלה אריינגעשטעלט געווארען א סומע פון 5 טויז. זל., כדי צו קענען אויסצאהלען די אינסטיטוציעס די חובות וואס קומט זיי. הכנסה פונ'ם טאט ווערט פאראויסגעזעהען אין א סומע פון 704 טויזענד זלאטעס. דער גאנצער בודזשעט בעטרעפט 1,070,475 זלאטעס. דער דיספאזיציע-פאנד פאר'ן פרעזעס בעטרעפט 7500 זלאטעס. דער בודזשעט איז מיט זעהר קליינע ענדערונגען אנגענומען געווארען אין דער צווייטער און דריטער לעזונג.

צוליב פרינציפיעלע טעמים זענען אפגעווארפען געווארען אלע ביטעס פון נאך-נישט סובסידירטע אינסטיטוציעס וועגען בעשטימען זיי סובסידיעס.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א וואונש, אז די קהלה זאל פערעפענטליכען א קאמוניקאט, אז ארימעלייט, וועלכע קענען נישט צאהלען פאר חופה-וקדושין זאלען זיך ווענדען אין דער קהלה-קאנצעלאריע, וואו זיי וועט אנגעוויזען ווערען א רב, וועלכער וועט מסדר-קידושין זיין אהן געלד.

ווייטער איז נאך בעשלאסען געווארען נישט מעהר אנצוגעהמען קיין נייע מורא-הוראות אזוי ווי ביז איצט, נאר אנוועגדען די פערפליכטענדע פארשריפטען ווי אויסשרייבען א קאנקורס און אלע ווייטערדיגע יורידישע אנווענדונגען וואס שייך די שוין אנגאזשירטע מורא-הוראות ליפשיץ און אייגער איז בעשלאסען געווארען, אז די פראגע איז מעהר נישט אקטועל און זיי האבען נישט געראפט איבערבעהמען זייער טעטיגקייט אהן דער הסכמה פון קהלה פרעזידיום.

דערמיט איז די זיצונג פערענדיגט געווארען.

אָפּקלאַנגען פון די געשעהענישען אין קראָקא אין יאָהר 1923

אויף די נעכטיגע געריכטס־פערהאַנדלונגען פון גרויסען „בריסקער" פּראָצעס

געוו. סיים־מאַרשאַלעק ראַטאַי נעכטען אַרויסגעטרעטען אַלס עדות

וו אַ ר ש אַ, 25. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די זיצונג האָט זיך אָנגעהויבען 10 אַ זייגער פריה.

דער ערשטער האָט נעכטען עדות געזאָגט דער

כאַדעקישער דעפּ. ביטנער

אַדוו. באַוואַרוואַרסקי: האָט כ. ד. אַנטיילגענומען אין דער אָרגאַניזאַציע פון צענטראָלעוו?

עדות: יאָ.

נאָכדעם קלערט אויף דער עדות ווי אַזוי עס איז צו דעם געקומען.

— נאָך דעם אויפרוף פון דער עפּיסקאָפּאַט וועלכע האָט געהייסען די קאַטוילישע ריכטונגען געמיינזאַם אַרויסטרעטען ביי די וואַהלען אין יאָהר 1928, איז ענטשטאַנען דער געדאַנק צו שאַפען אַ „צענטראָראָו", צו דעם איז נישט געקומען און כ. ד. איז געווען געצוואונגען צו געהען צו די וואַהלען צוזאַמען מיט „פּיאַסט".

דער עדות אַליין איז געווען אין דער מיינונג צו געהען צוזאַמען מיט די נאַראָדאָווע ריכטונגען, נאָר צוליב דעם, וואָס דאָס האָט זיך נישט איינגעגעבען, האָט ער זיך דערנעהנטערט צו פּיאַסט און האָט זיך דאַן בעקענט מיט'ן דעפּ. וויטאָס.

צום צווייטען מאָל האָט זיך דער עדות געטראָפען מיט וויטאָסען, ווען עס זענען אַריין די אָפּציציע אין סיים, די אָפּאָזיציאָנעלע שטרעבונג האָט אָנגעהויבען וואַקסען. דער עדות זאָגט, אַז אין דער ענטשטעהונג פון דער אונצופרידענהייט און אויפרעגונג זענען נישט שולדיג די, וואָס זיצען אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק, נאָר פון די יסאַנאַציע־קרייזען. צענטראָלעוו האָט געשטרעבט צו, עס זאָל זיך ענדיגען דער פעריאָד פון ברעכען די רעכט, עס איז געגאַנגען וועגען די טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון פאַריגען סיים, וועלכער איז געווען בעאויפטראַגט צו ענדערען די קאָנסטיטוציע.

מען האָט אָנגעהויבען אונטערהאַלטען מיט'ן רעגירונגס־לאַגער און עס האָט זיך געדוכט, אַז דער סיים איז פעהיג צו ענדערען די קאָנסטיטוציע.

— איך האָב געהאַט דעם איינדרוק — זאָגט דער עדות — אַז מיר געהען פאַקטיש צום סוף פון דעם אויפבוי. עס איז געקומען די דימיסיע פון שוויטאַלסקיס רעגירונג און די נאָמינאַציע פון באַרטעלס רעגירונג ביז פעברואַר האָט זיך געדוכט, אַז די סיטואַציע ענטוויקעלט זיך צו אַ פּילשטענדיגע בערוהיגונג, דאַן האָט דעפּ. קערניק פאָרגעלעגט אַ קאָמפּראָמיס־קאָנסטיטוציע־פּראָיעקט פון 18. פעברואַר 1930 אַלס פּראָיעקט פון צענטראָלעוו.

דער עדות ווייזט דעם דאָקומענט.

אַדוו. באַוואַרואַרסקי בעט צו צולעגען דעם דאָקומענט צו די אַקטען.

דעפּ. ביטנער דערצעהלט ווייטער: איך האָב בעקומען [illegible] געוויסע ספּעציעלע וועלכע האָבען איינפלוסען, זענען נישט צופרידען פון דעם, אַז דער סיים געהט אויף אַ רעאַלען וועג פון אַ פערשטענדיגונגס־אַרבייט. די דאָזיגע פאַקטאָרען איז געגאַנגען צו בעווייזען, אַז דער סיים איז נישט פעהיג צו פאַקטישער אַרבייט און עס האָבען זיך אָנגעהויבען, אויפ'ן סיים־געביט אוואַנטורעס.

עס איז געקומען דערצו, אַז מיר האָבען געשטעלט אַ פאָרשלאַג וועגען אונצוטרוי צום מיניסטער פּריסטאָר, און אין דער קאָנסעקווענץ האָט מען געשאַפען אַ קאַבינעט אין וועלכען עס זענען אַריין די אַלע, וועלכע האָבען נישט געהאַט דעם צוטרוי פון סיים. דאָס איז געווען שוין אין מערץ 1930, מיר האָבען פונדעסטוועגען נאָך נישט געהאַט פערלוירען די האָפענונג, צו ענדערען די קאָנסטיטוציע און עס איז אַריינגעטראָגען געוואָרען אַ פאָרשלאַג צו רופען אַן אויסערגעוועהנליכע סיים־זיצונג.

דער עדות ווייזט אָן אויף דער גינסטיגער ראָלע פון דעפּ. ליבערמאַן אין דער אַקציע פון דערנעהנטערען די ריכטונגען. ער שטרייכט אויך אונטער ליבערמאַנס אויסגעצייכנעטע שטעלונג צו דער מלוכה און זיין שטרעבען צו באַרמירען די פּערהעלטעניסען.

דעפּ. ליבערמאַן האָט איהם אָבער געזאָגט, אַז

עם איהם שוין נישט געבליבען קיין סך צייט צו אַרבייטען און ער וויל זיין רעשט לעבען ווידמען פאַר פּוילען

דער עדות שטרייכט אונטער, אַז צענטראָלעוו האָט געשטרעבט צו ענדערען די לאַגע אויף אַ לעגאַלען וועג און דעם 20. יוני 1930 איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג אויף וועלכער עס איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע אין דאָזיגען גייסט, די אויסערגעוועהנליכע סיים־סעסיע האָט מען געשלאָסען נאָך איידער מען האָט זי געעפענט.

דאָס פעראָפענטליכען די וואַהלען איז איבערגעלאָפען דעם צענטראָלעוו און צוליב דעם איז כ. ד. בעגאַנגען אַליין צו די וואַהלען, ווייל עס איז נישט געווען קיין צייט צו פעראייניטליכען די שטעלונג.

נישט דער קאָנגרעס און נישט די מאַניפעסטאַציע פון 14. סעפּטעמבער האָבען נישט געהאַט דעם ציל אַרויסצורופען אַ רעוואָלוציע און הגם די דיקטאַטור עקזיסטירט ווייטער, קאָן זי פאַרט גאַר נישט טון.

אַדוו. באַוואַדוואַרסקי: צי קאָן מען זאָגען, אַז פון מאַי 1926 איז דער געזעצליכער צושטאַנד געווען נישט בעשטימט?

עדות: פאָרמעל נישט.

— איז אמת, אַז דער אויפברויד־צושטאַנד האָט עקזיסטירט ביז סעפּטעמבער 1930 און נאָך דעם אַרעסט פון די דעפּוטאַטען איז געוואָרען רוהיג?

— דאָס קאָן מען נישט זאָגען, עס איז להיפך, נאָכ'ן אַרעסטירען די דעפּוטאַטען זענען איבערגעריסען געוואָרען די פעראַנליכע בעציהונגען צווישען אַ רייהע פּערזאָנען.

— איהר האָט דערמאָהנט, אַז דעפּ. וויטאָס איז געפאָהרען אויף די ווייטסטע קרעסען.

— יאָ.

— איז ער געפאָהרען אויף ביאַריץ?

— ניין.

ווייטער גיט דער עדות איבער, אַז דער קאָנגרעס פון 19. יוני און די מאַניפעסטאַציע פון 14. סעפּטעמבער זענען געווען צוזאַמען בעשטימט, וועגען קיין שום רעוואָלוציאָנערע אַקציע קאָן נישט זיין קיין רייד, ווייל כ. ד. וואָלט צו דעם נישט געהערט.

אַדוו. באַוואַרוואַרסקי: צי האָט איהר געהערט וועגען אַ רעוואָלוציע, וועלכע האָט 2 חדשים וואַקאַציע?

עדות: נישט געהערט.

דער עדות איז געווען אויף אַלע פערזאַמלונגען פון צענטראָלעוו און קיין שום רעוואָלוציאָנערעס נישט בעמערקט אין די בעשלוסען. ער שטעלט זיך גאָר נישט פאָר ווי אַזוי מען וואָלט אַדורכגעפיהרט די רעוואָלוציע וועגען וועלכע עס ווערט דערמאָנט אין בעשולדיגונגס־אַקט.

הגם כ. ד. האָט זיך נישט בעטייליגט אין קאָנגרעס, סאָלידאַריזירט זי זיך אָבער מיט די בעשלוסען. וואָס שייך דעם פּראָיעקט צו ענדערען די קאָנסטיטוציע, וואָס צענטראָלעוו האָט געגעבען, זאָגט דער עדות, אַז דער פּראָיעקט האָט פאָרגעזעהען ווייט געהענדע רעכט פון מלוכה פּרעזידענט.

דער עדות ביטנער ברענגט אַ רייהע פאַקטען פון אָנפאַל אויף כאַדעקישע טוער בעת די וואַהלען.

בעשולדיגטער קערניק: די בעשולדיגונגס־עדות האָבען דאָ פעסטגעשטעלט, אַז די אַקציע אַראָבצוואַרפען די רעגירונג איז געווען שוין אַזוי ווייט פאָרענדיגט, אַז עס איז אַפילו שוין געווען אַ ליסטע פון אַ נייע רעגירונג.

עדות: נישט נאָר קיין ליסטע, נאָר אַפילו קיין פּרעמיער איז נישט געווען.

פּראָק. גראַבאָווסקי: איז אויף אַ זיצונג פון צענטראָלעוו געווען אַ בעשלוס, וואָס האָט געפאָדערט די דימיסיע פון דער רעגירונג?

עדות: געווען אַ רעדע וועגען ליקווידירען דעם מאַי־סיסטעם, וואָס שטעהט נישט אין הסכם מיט דער רעכט.

— איז דער קראָקאָווער קאָנגרעס גערופען געוואָרען צוליב מאַניפעסטאַציע־צוועקען, צי אויך וועגען בעזייטיגען די רעגירונג? מיר געהט נישט וועגען דעם וועג אויף וועלכען דאָס האָט געזאָלט דערגרייכט ווערען.

— נאָכ'ן שליסען די נישט געעפענט סיים־סעסיע האָט מען זיך בעמיהט צו בעוועגען די געזעלשאַפט, עס איז געגאַנגען וועגען ווירקען אויף די מאַסגעבענדע קרייזען, מען זאָל רופען אַן אויסערגעוועהנליכע סיים־זיצונג אויף הערבסט. עס איז געגאַנגען וועגען פעסטשטעלען, אַז די נאָך־מאַי־רעגירונגען זענען אין סתירה דער קאָנסטיטוציע און די שטרעבונג צו ליקווידירען דעם דאָזיגען סיסטעם.

— פאַר וואָס איז געגאַנגען וועגען צוזאַמענרופען דעם סיים? עס האָט נאָר אָפּגעטיילט 30 טעג פון דער בודזשעט־סעסיע.

— בעת דער געוועהנליכער סיים־סעסיע האָט דער בודזשעט אַזוי שטאַרק בעשעפטיגט דעם סיים, אַז עס איז נישט געווען קיין צייט אויף אַנדערע אַרבייט, די אויפגאַבע פון פאַריגען סיים איז דאָך געווען אויסצובעסערען די קאָנסטיטוציע.

בעשול. ליבערמאַן: ווי לאַנג האָט געדויערט די סעסיע פון איצטיגען סיים?

עדות 30 טעג.

— וויפיל האָט מען אַרויפגעלעגט שטייערען?

— דער סיים איז געווען אין דער מיינונג אַז אַנ'ערך 100 מיליאָן זלאָטעס.

דערמיט האָט זיך פערענדיגט ביטנער'ס עדות זאָגען און דער פאָרזיצער האָט ערקלערט אַנ'הפסקה.

נאָך דער הפסקה איז אויסגעהערט געוואָרען דער עדות

רעד. פון „נאַפּשוד" העקער

דער עדות שילדערט דעם קראָקאָווער צענזאָר אלס 19 יעהריגען בחור, וועלכער האָט קאָנפיסקירט די אַרטיקלען פון זיינע פּראָפעסאָרען, וועלכע האָבען איהם נישט אַדורכגעלאָזען אויפ'ן ווייטערדיגען יאָהר. אין זאָל הערשט אַ הייטערקייט פון די קוריאָזען, וואָס דער עדות דערצעהלט וועגען דעם צענזאָר. דער עדות ווייזט אויך אָן, אַז מען מאַכט אַ גרויס אויפהעהן וועגען דער מיליץ, וואָס איז אייגענטליך בעשטאַנען פון יונגע מיידלעך און יונגלעך.

וועגען די קראָקאָווער געשעהענישען, שוין פון יאָהר 1923, זאָגט דער עדות, אַז אַ דאַנק דעם בעשולדיגטען מאַסטעק איז געלונגען אויסצומיידען אַ שרעקליכע בלוט־באָד. דער עדות גיט אויך איבער, אַז אין די קראָקאָווער געשעהענישען זענען שולדיג געווען אייניגע בעקאַנטע פּערזאָנען און פרעגט זיך צי ער קאָן רעדען אויפריכטיג.

אַדוו. בערעוסאָן זאָגט איהם, אַז ער זאָל רעדען אויפריכטיג און נאָר דערצעהלען דעם אמת.

דער עדות נעמט דאַן אָפיהרליך דערצעהלען וועגען די קראָקאָווער געשעהענישען און זאָגט, אַז די אויספאָרשונג וועגען די דאָזיגע געשעהענישען זענען געפיהרט געוואָרען בכיון אין אַ פערקעהרטע ריכטונג, די אויספאָרשונג איז אַוועק אויף דער ליניע געגען די פּ.פּ.ס. פאַקטיש האָבען די געשעהענישען אַרויסגערופען געהיימע כחות, וועלכע האָבען געהאַט בעשטימטע כוונות.

ווייטער דערצעהלט דער עדות, אַז ער האָט געדינט אין מיליטער צוזאַמען מיט קאָסטעק'ן, וועלכען מען האָט גערופען צווישען די אָפיצירען תליון.

די בעשולדיגטע מאַסטעק און טשאַלקאַש בעטען דאַן מען זאָל זיי געבען ווערטער.

דער ערשטער בעקומט דאָס וואָרט מאַסטעק.

מאַסטעקס ערקלערונגען

ביז איצט האָב איך נישט גערעדט אויספיהרליך וועגען מיין אַנטייל אין די קראָקאָווער געשעהענישען. אין מיין ערשטע ערקלערונגען האָב איך בערירט דעם ענין, איצט זאָג איך ברייטער, אַז עס איז אמת, אַז איך האָב זיך בעטייליגט אין די געשעהענישען פון יאָהר 1923. פינסטערע עלעמענטען האָבען זיך אַריינגעריסען צווישען דער מאַסע און געהעצט מען זאָל זיך לאָזען צום יודישען געגענד, דיזעלבע עלעמענטען האָבען געוואָלט דערפיהרען צו אַ פּאָגראָם, מיר האָבען אָבער דערצו נישט דערלאָזט. מיט פערשידענע מיטלען האָבען מיר די מאַסע אָפּגעהאַלטען פון שרעקליכע מעשים. נאָכדעם

גיט ערקלערונגען דער בעשולדיגטער טשאַלקאַש

— מען וואַרפט מיר פאָר, אַז איך האָב זיך בעטייליגט אין די בלוטיגע געשעהענישען אין קראָקא אין יאָהר 1923. איך בעשטעטיג דאָס אויך איצט. איך בין געווען פאָרזיצער פון שטרייק־קאָמיטעט אין טאַרנאָוו.

אין מיין ערשטען וואָרט האָב איך וועגען דעם נישט גערעדט. איצט וויל איך געבען אויפקלערונגען און טראָג די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר מיינע רייד.

איך קאָן אָנרופען נעמען און ציפערען.

אום שטרייק־קאָמיטעט האָט זיך געמאָלדען אַנ'אָפיציר פון אַקטיווען מיליטער און פאָרגעלעגט צו בעשטימען געווייזע אַנ'אָרט אויף אָפּצונעמען געוועהר צו פערטיילען צווישען די אַרבייטער־מאַסען, דער זעלבער האָט אויך צוגעזאָגט צו שטעלען זיך מיט אַנ'אָפּטיילונג מיליטער אויף אַנ'אָרט, וואו מען וועט איהם בעשטימען.

מיר האָבען דעם פאָרשלאָג אָפּגעוואָרפען.

פון די צדדים פאָדערט קיינער נישט אָנצורופען דעם נאָמען פון אָפיציר.

די ערקלערונגען פוןביידע בעשולדיגטע מאַכען אַ געוואַלדיגען רושם.

דער געוו. סיים־מאַרשאַלעק ראַטאַי

ענטפערט אויף פראַגען פון דער פערטיידיגונג.

אין אייער צייט האָט מען אויסגעפיהרט דעם אַטענטאַט אויפ'ן פּרעזידענט נאַרוטאָוויטש און אַדורכגעפיהרט די מאַי־איבערקעהרעניש?

— יאָ, נאָך דער מאַי־איבערקעהרעניש האָב איך זיך געווענדעט צום מלוכה פּרעזידענט וועגען אויפלעזען דעם פּאַרלאַמענט, ווייל עס איז דאָך שוואַך די צוזאַמענאַרבייט פון דיקטאַטור מיט דער לעגאַלער אַרבייט פון סיים.

— וואָס ווייסט איהר וועגען צענטראָלעוו, צי האָט איהר צוגעגרייט אַ רעוואָלוציע?

— קיינמאָל נישט, איבעריגענס, דאַרף איך אויך זיצען דאָ אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק, ווייל איך בין אויך געווען דער שעפער פון צענטראָלעוו.

— איז די מאַי־איבערקעהרעניש געוואָרען לעגאַליזירט דורכ'ן סיים?

— מיר האָבען געשטימט פאַר'ן מאַרשאַל פּילסודסקי אַלס פּרעזידענט, ווילענדיג פרידען אין לאַנד.

— צי האָט זיך פּילסודסקי בעמיהט צו לעגאַליזירען די איבערקעהרעניש?

— ניין.

— צי האָט איהר וועגען דעם גערעט מיט'ן פּרעזידענט?

— יאָ, נאָר דעם אינהאַלט פון געשפּרעך קאָן איך נישט אויסזאָגען.

— צי האָבען וויטאָס און קערניק געהעצט די פּויערים?

— זיי זענען געווען רוהיגע מענשען. איבריגענס זענען זיי שטענדיג געווען געגנער פון רעוואָלוציע אין אייגענעם לאַנד.

— איהר האָט געזאָגט, אַז די סטרוגע איז דורך דער סאַנאַציע צו שטאַרק אָנגעצויגען, וואָס הייסט דאָס?

איך שטעל ווייטער פעסט, אַז די סטרונע איז צו שטאַרק אָנגעצויגען און איך האָב מורא, אַז זי וועט פּלאַצען.

— פון וואַנען ווייסט איהר דאָס?

— פון די געשפּרעכען מיט די פּויערים, וועלכע בעקלאָגען זיך אויפ'ן איצטיגען רעזשים.

— צי האָט מען פאַר דער מאַי־איבערקעהרעניש פאָרגעלעגט פּילסודסקי'ן איבערצונעהמען די מאַכט?

— יאָ.

אויף אַ פראַגע ענטפערט ראַטאַי מיט אַ לענגערע רעדע וועגען פעראייניגונג פון פּאַרטייען.

אויף דער פראַגע פון פּראָקוראָר ווי אַזוי עס איז מעגליך אַ פעראייניגונג פון געגענזעצליכע ריכטונגען, ענטפערט דער עדות, אַז אויך די סאַנאַציע איז אַזאַ פעראייניגונג.

דער פּראָקוראָר מאַכט אויפמערקזאַם דעם עדות, אַז ער האָט אַמאָל געמאַכט שווערע פאָרוואורפען קאָרפאַנטי'ן, און לעזט פאָר ראַטאַיס רעדעס וועגען קאָרפאַנטי'ן וועלכען ער רופט אַן גנב א. ד. גל.

ראַטאַי ענטפערט, אַז ער האָט טאַקי אַמאָל גערעדט שלעכטס וועגען קאָרפאַנטי'ן. ער האָט אָבער גרויסע פערדינסטען פאַר'ן לאַנד. איבעריגענס האָט מען איהם ריינגעוואַשען פון ס'רוב פאָרוואורפען.

דער פּראָקוראָר פאָדערט מען זאָל צולעגען צו די אַקטען 3 ראַטאַיס רעדעס וועגען קאָרפאַנטי'ן.

נאָך ראַטאַי'ס ערקלערונגען בעקומט נאָכאַמאָל אַ וואָרט דער בעשולדיגטער טשאַלקאַש, וועלכער זאָגט: איך וויל נאָך צוגעבען, אַז דער אָפיציר וועגען וועלכען איך האָב פריהער גערעדט, הייסט יוזעף קאַרמאַן. איך האָב 3 עדות וועלכע האָבען געהערט, וואָס דער אָפיציר האָט מיר געזאָגט.

דערמיט האָט זיך פערענדיגט דער נעכטיגער פערהאַנדלונגס־טאָג.

Dr. Różaner

ספּעציאַליסט פון הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע און קינדערלאָזיגקייט

נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעלעפאָן 128-98

נעמט אָן פון 8–10; 4–8 אָוועגד.

זונטאָג פון 9 ביז 10 פריה.

לאדז
26 נאָוועמבער 9131

„נייער פאלקסבלאט“

לאדז
26 נאָוועמבער 1931

די וועלט שטעהט פאר א שטורם

ווער קאן פאראויסזעהן, וואסערע פערוויסטונגען דער שטורם וועט ברענגען

אין אַן׳ארטיקעל א. ג. „פונקט ווי פאר א צוואנציג יאהר“ שילדערט ד״ר י. טהאָן די אויסערגעוועהנליך פערפלאָנטערטע לאגע, אין וועלכער עס געפינט זיך די וועלט ביים הייגטיגען טאָג און די שרעקליכע פערספעקטיווען, אז עס קאָן קומען צו א צווייטען וועלט-קריג. ארומרעדענדיג די געשעהענישען אויפ׳ן ווייטען מזרח, שרייבט דער מחבר:

די פראָגען שטעלען זיך שוין אויס צום טייוולאָנישען גאנץ אָדער זיי וועלען זיין געצוואונגען זיך צו שטעלען. קודם כל כינע גופא. די יאפאנער געהען דערווייל ווי אויף שפּאַציר מיט׳ן שטעקעלע, אָבער דער דאָזיגער שפּאַציר וועט דאָך ווערען זעהר א שווערער, אפשר טאַקע א מערדערישער. דערווייל פאַלען צען מאָל אזוי פיל כינעזער ווי יאפאנער. אָבער כינע האט א קאָלאָסאַלען רעזערוואואר, אז זי האט פון וואנען צו שעפּען און די יאפאנער וועלען פריהער אויסגעשעפּט ווערען. א חוץ דעם האט דער ברוטאַלער אנפאַל אזוי צערודערט די כינעזער, אז זיי בעקומען דרייסטקייט און כוחות. עס איז דעריבער נישט אויסגעשלאָסען, אז די יאפאנער האבען פאַלש אָפּגעשאַצט די ווידערשטאַנדס-קראַפט פון די כינעזער. זי קאָן זיך ארויסווייזן פאר פיל גרעסער און געפערליכער איידער עס האט בערעכענט דער יאפאנישער גענעראַל-שטאַב.

און אויב דער דאָזיגער טאַנץ וועט לענגער געדויערען, וועלען זיך די פראָגען אויסשטעלען, זיי וועלען דערצו זיין געצוואונגען. קודם כל די פעראייניגטע שטאַטען. דאַן ענגלאַנד, וועלכע איז מיט איהרע קלאָפּאָטען דאָך נישט אזוי שוואַך, ווי דאָס שאַצען אָפּ דער יאפאנישער גענעראַל-שטאַב און, נישט צום פערגלייכען, די „גאַזעטאַ ווארשאַווסקאַ“. און ביי דער זייט ליגט דער ספינקס סאָוויעט-רוסלאַנד. צי אי איז זי מיליטעריש שטאַרק אָדער נישט? ווער קאָן דאָס פון דערווייטענס זאָגען, ווען דאָרט איז אלצדינג פערקאָנספּירירט און בעהאַלטען?

צי קאָן עמיצער מיט א בליישטיפט אין דער האַנד בערעכענען, וויפיל עס קאָן ווערען מיליטעריש א פאָלק פון 160 מיליאָן מענשען, וואָס זענען אויסדרעסירט אין דער הארבער סאָוויעטישער שולע און ווערען אָרגאַניזירט און געפיהרט דורך דייטשע אָפיצירען און גענעראַלען? דערביי דאַרף מען געדענקען, אז דער דייטשער אינזשעניער און כעמיקער וועט זיין אויף דער וואַך צוצוגרייטען קריגס-מאַטעריאַלען פון דער געהעריגער קוואַליטעט און אין דעם נויטיגען סכום.

און דאָס בעדייט, אז די וועלט וועט זיך ווידער אָנצינדען אויף א ריזיגען געביט, און ווער קאָן בערעכענען, ווען און וויפיל פונקען עס וועלען אריבערפליהען אין אַנדערע טיילען פון דער וועלט?

דער מחבר פערענדיגט זיין ארטיקעל מיט פאָלגענדע ווערטער:

א צוויים פייער נאָך דער וועלט-מלחמה בעדייט דעם סוף נישט פון איין דור, נאָר פון עטליכע דורות, בעדייט אַנ׳אונטגילטיגע פערוויסטונג, נאָך וועלכער עס וועלען בלייבען בלויז חורבות.

און לגבי דער דאָזיגער דראָהענדער געפאַהר, ביי וועלכער מען האָט אפילו נישט דערמאָנט, אז עס איז פאַראַן א דרייסיג-מיליאָניגע ארמעע פון ארבייטסלאָזע. וואָס טוען די וועלכע זענען פעראנטוואָרטליך פאַר דעם גורל פון דער וועלט? זיי טוען גאָרנישט, ווייל עס איז כמעט ווי גאָרנישט, אויב יעדע רעגירונג האט נאָר אזוי פיל פאַנטאַזיע, אז זי גרייט זיך אָן א פּאָר האַרמאַטען און בעהאַלט עטליכע טאָן גאָלד אין די קעלערס. זיי מיינען, אז דאָס וועט זיין גענוג פאַר דער אייגענער זיכערקייט. אָרים און קליין זענען זיי אַלע אינאיינעם און יעדער בעזונדער. און נאָך אָרימער זענען די, וועלכע האָבען לגבי אזעלכע אַלמענשליכע פערספּעקטיווען נאָר איין לידעל: „הוויאַ נאַ וִשידאַ!“

העכסט-אינטערעסאנטע ערינערונגען

וועגען די יוגענד-יאהרען פון געוועז. פאלקס-קאמיסאר טשיטשערין

ער האט געשטאמט פון גאר הויכער אריסטאקראטיע, און איז געווען דער בעסטער שילער אין גימנאזיע

פראָפ. פילענקאָ, וועלכער האָט געלערנט צוזאמען אין גימנאזיע מיט טשיטשערינען, דערצעהלט אין דער אויסלענדישער פרעסע העכסט-אינטערעסאַנטע ערינערונגען וועגען איהם. בערימטען פאָלקסקאָמיסאַר. אָט ווי פילענקאָ שילדערט זיין שול-חבר:

א קליינער, דארינקער, געלער מיט גרויסע זומער-שפּרענקלעך אויפ׳ן פּנים, האָט ער באַלד אונז אַנגעהויבען, ווי איך וואָלט איצט געזאָגט „סנאָבירען“. דעמאָלט איז נאָך דאָס וואָרט „סנאָב“ מיר געווען אונבעקאַנט. ער האט זיך געהאַלטען פון אונז אָן א זייט, כמעט מיט קיינעם נישט גערעדט, פון קיינעם נישט געבעטען קיין שום הילף. ער האט שטענדיג אַלצדינג געקענט בעסער פון אונז אַלע. ביז׳ן פערטען קלאַס בין איך געווען דער בעסטער שילער. דאָס איז געווען שוין כמעט א געזעץ פון דער נאַטור. אז די בעסטע שטופּען פלעגט בעקומען איך און קיין אַנדערער האט זיך מיט מיר נישט געקענט גלייכען. דער געלער, נייער האָט מיך באַלד אָראָפּגעשטופּט אין דער אַלגעמיינער מאַסע פון אַלע איבעריגע. ביי דעם ערשטען קוואַרטאַל שוין האט זיך ארויסגעוויזען, אז טשיטשערין — יאָ, יאָ, דערזעלבער, נאָכדעם נאַרקאָמינדעל (קאָמיסאַר פאַר אויסערע ענינים) — סאַמע פינפען, און איך, איך ביי געבליבען דערונטער.

איהם האָט מען באַלד אפילו אויפגעהערט „אַרויסצורופען“, סיידען ווען עס פלעגט קומען דער אינספּעקטאָר פון קרייז. טשיטשערין האט אַלץ געקענט, ווי א וואַסער. אין גריכישען פלעגט ער דערצעהלען וועגען עפּעס אַרכאַיאישע מגזרען, וועגען געאָמעטריע האט ער געקענט עס ערקלערען ווי עס וועט אויסזעהען די אויבערפלאַך פון א קרייז: אין געשיכטע האט ער ציטירט באָקלי,

קליוטשעווסקין. בעזונדערס בעגייסטערט פון איהם איז געווען דער לעהרער פון רוסיש פ. מ. פילאָנאָוו. ווען ער פלעגט ברענגען אין קלאַס אונזערע רוסישע אַרבייטען פלעגט ער צוטיילען אַלע העפטען מיט א בפירושער לאַנגווייליגקייט. נאָר צום סוף פלעגט ער פייערליך און מיט געשמאַק ערקלערען:

„און איצט וועל איך אייך פאָרלעזען, ווי מען האָט דאָס בעדאַרפט שרייבען...“

און מיר האָבען שוין געוואוסט, אז איצט וועט „פילאָשאַ“ אונז אָנהויבען דעקלאַמירען פאַטעטיש מיט דער האַנד, עפּעס זאַכען, וואָס זענען אונז געווען ווייניג פערשטענדליך. פון וואַנען האט ער דאָס אַלץ גענומען? און טשיטשערין אליין פלעגט זיצען גלייך, ווי א שטעקען און קוקען אין סופיט.

ער איז געווען ביי אונז א פּרעמיער. ער האט געהאַט א מוהמע א שטאַטס-דאַמע, א פּאַלאַץ... א פעטער „פּראָפעסאָר טשיטשערין אליין“ איך האָב נאָך דעמאָלט נישט פערשטאַנען פאַרוואָס פּראָפעסאָר טשיטשערין איז אַזאַ וויכטיגע פּערזענליכקייט... ער האט פערמאָגט עפּעס א גוט.

פון וואַנען עס האָבען זיך גענומען די דאָזיגע פּרטים, ווייס איך נישט. טשיטשערין אליין פלעגט זיך מיט גאָרנישט בערימען: נאָר צווישען איהם און דעם איבעריגען עולם (די 8-טע גימנאַזיע איז געווען אינגאַנצען א דעמאָקראַטישע) איז שטענדיג געשטאַנען עפּעס א וואַנד פון אָפּגעפּ-עמדקייט.

ווען נאָכ׳ן טויט פון בילדונגס-מיניסטער טאָלסטאָי האָבען זיך אין גימנאַזיע געלאָזט פיהלען נייע ווינטלעך, האט דער דירעקטאָר מאַר איינגעאָרדנעט אַנ׳אָרקעסטער. איך האָב גענומען א קאָנטראַבאַס, ווייל דאָס איז געווען דער איינציגער אינסטרומענט, אויף וועלכען מען האט געלערנט שפּילען אומזיסט. טשיטשערין האט געבראַכט א וואונדערבאַרע פלייט מיט א קעפּעל פון אמת׳ן העלפאַנט-ביין. אויף א פּיאַנאָ האט ער געשפּילט וואונדערבאַר.

אזוי זענען אַוועק 5 יאָהר. ביים ענדיגען האט מען פערשריבען אויף דעם מאַרמאָר-טאָוועל די נעמען: טשיטשערין, פילענקאָ, העפּענער. נאָר מיר האָבען גוט געוואוסט, אז טשיטשערין איז געשטאַנען אויף דעם אויסצייכנונגס-טאָוועל מיט רעכט, און מיר גלאַט אזוי, צוליב קאָמפּאַניע, ער זאָל נישט שטעהען אליין. מיר אין אויפ׳ן עקזאַמען פון גריכיש אויסגעקומען אזוי שווער, אז דער דירעקטאָר מאַר אליין האט מיר אונבעמערקטערהייט אונטערזאָגט דעם ענטפער. די לאַטיינישע איבערזעצונג האָבען מיר אַלע אָנגעשריבען לויט׳ן ארויסגעגעב׳טען טעקסט: אַלע א חוץ טשיטשערינ׳ען, וועלכער האט זיך פון דער פאָרגעלעגטער שפּאַרגאַל הפליך אָבער טרוקען אָפּגעזאָגט.

אין אוניווערזיטעט האָב איך טשיטשערינען פערלוירען. ער איז געגאַנגען אויפ׳ן פילאָלאָגישען פאַקולטעט, איך האָב מיך גענומען צו כינעזיש.

מיט דער סטאַטס-דאַמע, טשיטשערינס מוהמע (נאַרישקינאַ) האָב איך מיך שפּעטער בעקענט.

ווען די אַלטע האט געהאַלטען ביים שטאַרבען אין טאַמבאָוו, האט דער פּלימעניק איהרער זיך נישט דערמאָנט, אז נאָר א דאַנק דער פּראָטעקציע פון דער נאַרישקינאַ האט די קייזערין אַלעקסאַנדראַ פיאָדאָראָוונאַ איהם אָפּגעראַטעוועט פון דייטשען פּיאָקוראָר. ער האט זי געלאָזט שטאַרבען פון הונגער, — ווייל ער האט מורא געהאט זיך צו קאָמפּראָמיטירען אין די אויגען פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט.

דער קאמף ארום נייעם געזעץ

וואס ערלויבט ציווילע חתונות אוז גט׳ען אין פוילען

אויף דער יודישער גאַס, וואו גט׳ן זיך קומט אָן פערהעלטניסמעסיג לייכט, האָט מען ווייט נישט געוואוסט פון די קיימען, וואָס א חתונה-צערעמאָניע פלעגט ארויספליגען אויף קאַטוילישע מאַן און ווייב. איז ווער ס׳האָט נאָך געהאַט א סך געלד, דער האָט פריהער אָדער שפּעטער נאָך געקענט בעקומען א גט, הגם דאָס האָט אָפּגעדויערט יאָהרען. ווער אָבער נישט, דער פלעגט מוזען זוכען אַנדערע מיטלען, למשל בייטען די רעליגיע, און דערמיט פלעגט שוין די חתונה-צערעמאָניע פערלירען איהר קראַפט.

עס איז נאָך א גרויסער ספק, צי דער נייער פּראָיעקט וועגען ציווילע חתונות אין פוילען וועט אין דער נאָהענטסטער צייט טאַקע ווערען א געזעץ. דערווייל אָבער געהט א „קאַנאָנאַדע“ אין דער פּוילישער פּרעסע צווישען די אָנהענגער פון דער רעפאָרם און צווישען די פּרומאַקעס פון כל המינים.

אַלס פערטיידיגערין פון געזעצפּראָיעקט איז ארויסגעטראָטען די פּוילישע שריפטשטעלערין העלענאַ ראָמער, וועלכע שיט אזוי פעך און שוועבעל אויפ׳ן צווייטען צד:

„כאָאָס, אומזין, כאַבאַר, פאַלשע שבועות און פאַלשע מעדיצינישע צייגנישען, זביעות און ציגנישע ביטעטענישען פון דער רעליגיע (און ווארשאַ איז געווען א „מאָדע“ אויף פּראַוואָסלאַוויע, און ווילנע אויף קאַלוויניזם), — דאָס אַלץ האָט, דוכט זיך, נעדאַרפט ארויסרופען אַנ׳עקעל און אויפרעגונג ביי יעדען ערענטליכען מענשען, און דער ערהויפט ביים קאַטוילישען קלער“.

„אין משך פון 11 יאָהר האָט מען אזוי געלאָזט דער געזעלשאַפט און דער עפענטליכער מיינונג זיך צוגעוויינען צו אומדעהערטע דרייהענישען, שאַכערן מיט עטליכע רעליגיעס, ארייגציהען אין קאָרופּציע דעם קלער, די מעדיצין און אדוואָקאַטור, אין פאַלשע שבועות א סך זייטיגע מענשען, און דאָס האָט זיך אזוי איינגעבירגערט, אז קיין מאָל האָבען זיך געגען דעם דאָזיגען מצב נישט אויפגעהויבען אזוינע פּראָטעסטען, וואָס עס פלעגט ארויסרופען שוין בלויז דער שאָטען פון ענדערען דעם ביזאַיצטיגען צושטאַנד, האָבען דאָך דערויף פּראָזיטעוועט א סך מענשען.

„היינט, ווען די זעלבע ספערען, וואָס זענען געשעפטליך פעראינטערעסירט, אז עס זאָל פאַר בלייבען דער סטאַטוס קוואָ, די וואָס געמען פאַר גטן גראָבע סומען, וועלען איצט אויפהייבען א פּראָטעסט און א געשריי (שטענדיג אין נאָמען פון הייליגקייט פון דער חתונה און פון סאַקראַמענט), איז כדאי צו דערמאָנען, ווי די דאָזיגע זאַכען האָבען ביז איצט אויסגעקוקט“.

„יעדערער האָט געוואוסט, אז רייכע מענשען וועלען אין 90 פּראָצענט פּועל׳ן, מ׳זאָל אַנולירען זייערע חתונות... דערפאַר פלעגט מען נישט קריגען קיין גט׳ן אין פאַל פון 20 יאָהריגער גייסטיגער קראַנקהייט, פון אַנשטעקענדיגער קראַנקהייט און״ווי קיין שום פּאָרנאָגראַפיע קען זיך נישט גלייכען צו די עצות, וואָס עס פלעגען געבען ספּעציאַליסטען פון די דאָזיגע ענינים. מ׳פלעגט ראַטען, מ׳זאָל שווערען, אז דער חתן איז געווען שיכור אויף דער חתונה. מ׳פלעגט מעסטען אויף מילימעטערס די מיידעלשקייט פון די פרויען, וועלכע האָבען געהאַט קינדער... און וואָס פלעגט מען נישט ראַטען..! און יעדערער פלעגט בעקומען זיינע פּאָר גראָשען און שאַ-שטיל.

„אויב דער קאַטוילישער קלער האָט נישט געקענט צי נישט געוואָלט שטערען דאָס, וואָס מ׳פלעגט ביז איצט פאָרקומען, אויב ער האָט גענומען געלט פאַר אַנולירען די חתונות, בעת ער האָט אין דאָס רוב פאַלען געוואוסט, אז זיי זענען וועניגסטענס אָנגעצויגענע, אויב ער גיט ענדלעך אומזיסט קיין חתונה נישט און איז מאַטעריעל פעראינטערעסירט, אז די צאָהל רעליגיעזע חתונות (אגב גאַנץ טייערע) זאָלען זיך נישט פערקלענערן, זאָל ער נישט רעדען וועגען חתונה“.

פערקוקען זיך די לייכטזיניגע דאַמען, וואָס ווילען נישט פערגעסען אַן זייער געוועזענער יוגענד און געוועזענער עשירות און פערפייניגען די אָרימע מענער צו אַלערליי קאַפּ-שווינדלערישע בלאַפען, אבי זיי צו שאַפען טואַלעטען.

און די גרויסע מאַסע ליגט און ווערט דערשטיקט פון הונגער, שמוץ און הילפלאָזיגקייט. א בער די דאָזיגע געהען נישט אויף די גאַסען, שפּאַצירען און אַרומלויפען וזעהט מען זעט יענעם קליינעם פּראָצענט גבירים און גרויסען פּראָצענט הונגעריגע קאָוואַלערען און דאַמען מיט אויסגעפּוצטע טואַלעטען און שאַפען די אילוזיע פון א יודישער עשירות.

און דערווייל ווערען אויף אונז געוואָרפען שטיינער און אַלץ אויף דער קאָנטע: פון יודישער עשירות, פון יענער עשירות, פאַר וועלכער מען קאָן אַפּילו אַ קילא שוואַרץ ברויט נישט קויפען...

ג. זוכארסקי

לעגענדע

און ווירקליכקייט

היי־יאָהר פאַר פסח האָט א וואַרשאָווער עושר אַריינגעשיקט אין „בית לחם“ א בכבוד׳יגע סומע געלד אויף „מעות-חטין“ פאַר די נויט-בעדערפטיגע אויף פסח, און אויף סוכות איז דער זעלבער וואַרשאָווער עושר געקומען אין „רעטונגס-קאָמיטעט“ בעטען א הלוואה אויף יום-טוב.

ווער עס קאָן דעם כאַראַקטער פון וואַרשאָווער „רעטונגס-קאָמיטעט“ דער ווייסט, אַז צו איהם ווענדען זיך אַזעלכע יורדים, וועגען וועמען אַלע ווייסען שוין, אַז ער וועט קיין תקומה נישט האָבען, ער קאָן שוין אויפ׳ן סוחר׳ישען וועג נישט בעקומען געבאָרגט קיין געלד. די קליענטען פון „רעטונגס-קאָמיטעט“ לעבען נאָך מיט׳ן טעמפּאָ און אילוזיע פון די גוטע צייטען און גלויבען באמת, אַז דאָס געלד, וואָס זיי באָרגען, וועלען זיי זיין בכוח אומצוקערהע׳ן. א שטיקעל צייט דויערט דער דאָזיגער בעל-זכות׳שער אָנשטעל, ביז דער דאָזיגער חלום פערשווינדט. גאָר שנעל ווערען די קליענטען פונ׳ם „רעטונגס-קאָמיטעט“ פערוואַנדעלט אין האָפנונגסלאָזע קבצנים. בלויז יחידים ראַטעווען זיך.

ווי אַזוי ווערט א גביר פערוואַנדעלט, אין משך פון אַזאַ קורצער צייט אין אַזאַ קבצן? ! וואו איז אַהינגעקומען זיין עשירות, זיין איינגעפונדעוועטקייט, זיין אָפּגעשפּאָרטער גראָשען אויפ׳ן „שוואַרצען טאָג“ ? עס קאָן נאַטירליך פּאַסירען קאַטאַסטראָפעס, ביי וועלכע איבערנאַכט ווערט מען פון א עושר — אַנ׳אָרימאַן, אָבער דאָ איז דאָך קיין אויסערגעוועהנליכע קאַטאַסטראָפע נישט געשעהען, עס איז דאָך אַלץ געגאַנגען כשורה — טאָ, ווי אַזוי ווערט מען אין משך פון 6 חדשים אַזוי רואינירט, „ער בכור לחם“ ? דער תירוץ איז: בעריהמע׳יי און אויפגעבלאָזענע עשירות !

שוין אויף פסח איז דער יוד נישט בכוח געווען צו געבען קיין גראָשען אויף „מעות-חטין“, שוין דעמאָלט האָט ער זיך געדרעהט אין א פישוף-ראָד פון חובות, אָבער דעמאָלט האָט ער נאָך נישט געוואָלט אַריינקוקען אין זיין בילאַנס: „זאָל דאָס געהן ווי עס געהט“, „אפשר וועט גאָט העלפען“, „טאָמער וועט ווערען בעסער“, „און מסתמא וועט זיך איבערדרעהען“.

און „עס געהט ווי עס געהט“: די שטוב פיהרט זיך מיט דעם זעלבען פּאָנעם, מיט דער זעלבער רחבות. דאָס ווייב און טעכטער אָנגעטון אין בגדי-מלכות, רייסען די אויגען מיט זייערע טואַלעטען. די אילוזיע אין שטוב און אין גאַס איז — א גרויסער גביר, א גביר אדיר. און א יום-טוב מאַכט מען כיד המלך, הייגט פאַ־וואָס זאָלמען ביי איהם נישט נעהמען מעות-חטין און טאַקע א סך. נאַטירליך, קווענקעלט ער זיך, ער קאָן נישט געבען ווי פריהער, שלעכטע צייטען. די מקבלים שמייכלען: „הלוואי אויף אונז געזאָגט, חוץ אייער שאַדען“, און ער גיט, נישט וויסענדיג נאָך גענוי אַליין, צי ער גיט אייגענס, צי פרעמדס.

אַ גרויסער בלאָף און אַ פערבלענדעניש איז דאָס „גרויסע“ עשירות פון פוילישע יודישע „גבירים“. יחידים זענען דאָ רייכע, איינגעפונדעוועטע, דער רוב, וואָס גילט פאַר „וואוילהאבענד“, רייך, בעלי-פרנסה מיט גוט-פּראָספּערירענדע געשעפטען. דאָס אַלץ איז אַ בלאָף, נישט נאָר די וועלט אָפּגענאַרט, נאָר אויך זיך אַליין !

עס געהען אַרום אין פוילען מתים אויסגעפּוצט אין „עסיג און אין האָניג“, עס פיהרען זיך גרויסע ווירטשאַפטען, מען זיצט אין רעסטאָראַנען, קאַפעען, מ׳געהט אין טעאַטער, מ׳אָרדענט איין גרויסאַרטיגע חתונות און ברית׳ן, געבורטסטאָגען און בר-מצוות, מ׳קויפט עליות און מ׳איז מנדר נדבות, נישט וויסענדיג אַליין, אָדער נישט וועלענדיג וויסען, צי מ׳האָט, צי מ׳האָט נישט.

און פאַר דער גרויסער גאַס גילט דאָס אַלס יודישע עשירות, און אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען ווערט מען פלוצלונג געוואויר, אַז ביי יענעם „עושר“ האָט מען שוין צוויי טעג נישט געגעסען, און דער צווייטער — ארויסגעוואָרפען פון דער דירה פאַר נישט צאָהלען קיין דירה-געלד, דער דריטער — צוגענומען דאָס גאַנצע מעבעל פאַר חובות א.א.וו.

מאַכט אַ שפּאַציר אין די וואַרשאָווער קאַפעען, דאַנסינגס און איהר וועט זיין איבערראַשט, פופציג פּראָצענט יודישע בעזוכער. קומט אויף די דאַטשע-ערטער אַרום וואַרשאַ, פופציג פּראָצענט יודישע אייגענטיהמער.

דער איינדרוק: — יודען האָבען געלד !

קוקט זיך אָבער טיף איין אין די פּנים׳ער פון די אויסגעפּוצטע דאַמען און פרייליינס, בעטראַכט אויפמערקזאַם די יונגע פראַנטען, וואָס זיצען מיט זייערע דאַמען אין די קאַפעען, וועט איהר בעמערקען בלאַסע פּנים׳ער, נישט דערעסענע מענשען.

פערדינט זיך אַ בחור׳ל זייגע 30—40 זל. אַ וואָך, דערעסט ער נישט גאַנצע טעג, קלויבט צו אַ גראָשען צו אַ גראָשען, כדי צו קאָנען געהן אין קאַפע אָדער אין קינאָ. פרייליינס הונגערען בוכשטעבליך טעג און גיבען אויס דאָס געלד אויף זאָקען, אויף מאַנטלען, אויף היט, אויף פּודער, ווייל „דער מאָגען איז בלינד“ — קיינער זעהט נישט וואָס דאַרט טוט זיך, אָבער פאַר דער גאַס מוז מען ערשיינען אין „פוילען גלאַנץ“. פאָהרען פאַמיליעס אַרויס אויף זומער-וואוינונגען און מען הונגערט דאָרט וואָכען. אָבער פאַר דער גאַס גילט דאָס: גבירישע מענשען.

און אַזוי גילט נאָך פאַר דער עפענטליכקייט די לעגענדע וועגען „יודישע עשירות“. שוין לאַנג האָבען יודען נישט מיט וואָס צו טאָג איבערצוקומען. עס רודערען אַרום אַ פּאָר הונדערט מענשען, וואָס עס געהט נאָך זיי גוט אין די קאַפעען און אין טעאַטערן און נאָך זיי שלעפּען זיך נאָך די אַלע יונגיטשקע בחורימלעך און מיידלעך אוי אויף זיי

ווען, יוגענד און שעהנקייט פערוועלקען...

א טיפע טראגעדיע פון א בעריהמטע אקטריסע אויף דער עלטער

מען מוז קומען צום שלוס, אַז שטאַרבען, פונקט ווי לעבען, איז אַ קונסט און אַז ס'איז זעהר גרויסאַרטיג ווען אַ מענש לעבט זיך אַליין איבער.

זעהר וועניג בעריהמטע מענשען זענען געשטאָרבען פונקט אין אַזאַ צייט ווען די וועלט האָט זיך נאָך געטומעלט אַרום זיי, ווען זיי זענען נאָך געשטאַנען אינ'ם סאַמע פאָדערגרונד פונ'ם לעבען, מיט דער אויפמערקזאַמקייט פון דער גאַנצער געזעלשאַפט געווענדעט צו זיי.

און געקומען צו אַזאַ געדאַנק בין איך, ווען איך האָב אין די צייטונגען איבערגעלעזען אַ קורצע שטיקעל נייעס, אַז אין פאַריז איז אין דער עלטער פון אַכט-און-זיבעציג יאָהר געשטאָרבען די אַמעריקאַנער אַקטריסע העלען זשאָזעפין מענספילד.

אָט דער נאָמען זאָגט איצטער קיינעם גאָר נישט. עס איז אָבער אַמאָל געווען אַ צייט ווען אָט דער נאָמען האָט זיך אַלעמען געוואָרפען אין די אויגען אויף די ערשטע זייטען פון די גרעסטע ניו-יאָרקער צייטונגען, דזשאָזעפין מענספילד איז געווען די גרעסטע סענסאַציע פון טאָג; איבער איהר האָבען זיך אָנגעזעהענע לייט געשלאָגען; איבער איהר איז אַ מאָרד בעגאַנגען געוואָרען; זי איז געווען איינע פון די שעהנסטע פרויען אין אַמעריקע, און וועגען איהר האָט מען אין די צייטונגען געשריבען אַ סך מעהר ווי מען שרייבט היינט וועגען די בעריהמטעסטע אַקטריסעס.

אין די צייטונגען וואָס זענען אַרויסגעגאַנגען אין אַמעריקע מיט קנאַפע איין-און-זעכציג יאָהר צוריק געפינט מען זעהר אַ סך וועגען זשאָזעפין מענספילד, אין יענער צייט, ווען זשאָזעפין מענספילד איז נאָך קיין אַכצעהן יאָהר נישט אַלט געווען, האָבען זיך איבער איהר געריסען צוויי אָנגעזעהענע ניו-יאָרקער מיליאָנערען און איינער האָט דעם אַנדערען געשאָסען.

די צוויי מיליאָנערען, וואָס האָבען זיך צוריק מיט קנאַפע איין-און-זעכציג יאָהר געריסען איבער דער יונגער קראַסאַוויצע, זענען געווען דזשיִמס פיסק, וועלכער איז אין יענער צייט געווען בעקאַנט אַלס דער „קעניג פון וואָלסטריט", און עדוואַרד סטאָוקס, וועלכער האָט געהאַט אַ נאָמען אַלס דער „שעהנסטער מאַן אין שטאָט".

די צוויי מיליאָנערען, וועלכע זענען פריהער געווען פאַרטנערס אין וואָל-סטריט האָבען זיך געמשפט אין געריכט, בעשולדיגענדיג איינער דעם אַנדערען אין שווינדעל און אין בלבולים, דאַן האָט סטאָוקס געסטראַשעט אַז ער וועט פערעפענטליכען די בריף, וואָס פיסק האָט געשריבען צו זשאָזעפין מענספילד, פיסק האָט זיך שטאַרק דערשראָקען, ווייל חוץ דעם, וואָס ער האָט געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אויף וואָל-סטריט, איז ער אויך געווען אַ פערהייראַטער מאַן, וואָס האָט פאַר דער וועלט געשפּילט די ראָלע פון דעם „געטרייען פאַמיליען-פאַטער". עס האָט זיך איהם דאַן איינגעגעבען אַרויסצוקריגען אין געריכט אַ פערבאָט, אַז סטאָוקס זאָל נישט פערעפענטליכען זיינע אינטימע בריף צו דער שעהנער אַקטריסע, און שפּעטער איז צווישען די צוויי מיליאָנערען פאָרגעקומען אַ קריגעריי, און

(קאָרעספּאָנדענץ פון ניו-יאָרק)

סטאָוקס האָט געשאָסען אויף פיסק'ן, און אויף מאָרגען נאָך דער שיסעריי איז פיסק געשטאָרבען.

כאָטש זשאָזעפין מענספילד איז דאַן נאָך קיין פולע אַכצעהן יאָהר נישט אַלט געווען, האָט זי שוין פונדעסטוועגען געהאַט אַ פערגאַנגענהייט, און זי איז שוין געווען אַ גרושה. דער ערשטער מאַן איהר'ער איז געווען דער אַקטיאָר פראַנק לאָולאָר; ער האָט מיט איהר חתונה געהאַט האָט ער געזאָגט, ווייל איהר'ע עלטערען האָבען געוואָלט דורך איהר אַרויסקריגען אַ גרויסע סומע געלד ביי אַ געוויסען מאַן.

מיט'ן אַקטיאָר האָט זי לאַנג נישט געלעבט. זי האָט זיך מיט איהם געג'ט, און דאַן איז זי אַליין געוואָרען אַנ'אַקטריסע, זי האָט געשפּילט אין פערשידענע-ליי פיעסען, ביז דער מיליאָנער פיסק האָט זיך אין איהר פערליבט און אָנגעהויבען אַכטונג געבען, אַז עס זאָל איהר קיין זאַך נישט פעהלען, און עס האָט איהר טאַקע נישט געפעהלט. פיסק האָט פאַר איהר געקויפט אַ שעהן הויז אויף דער דריי-און-צוואַנציגסטער סטריט און דאָרטען האָט די שעהנע, יונגע זשאָזעפין געלעבט ווי אַ פּרינצעסין.

נאָך פיסק'ס טויט האָט זשאָזעפין אָנגעקלאָגט אין געריכט זיין אַלמנה, זי האָט ביי איהר געפאָדערט נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי צוויי הונדערט טויזענד דאָלאַר, און איהר טענה איז געווען, אַז פונקט אַזאַ סומע איז פיסק געבליבען איהר שולדיג.

צי דער חשבון האָט געשטימט צי ניין — דאָס איז איצט נישט וויכטיג, דאָס געריכט האָט אָבער געפסקענט אַז פיסק'ס אַלמנה איז דער אַקטריסע גאָר נישט שולדיג.

מיט יאָהרען שפּעטער, אין 1891 האָט זשאָזעפין מענספילד חתונה געהאַט מיט אַ רייכען ניו-יאָרקער אַדוואָקאַט, וועלכער האָט געוואוינט אין לאָנדאָן, דער אַדוואָקאַט האָט זיך דאַן אויסגעדריקט פאַר אַ רעפּאָרטער פון אַ צייטונג, אַז ער האָט מיט זשאָזעפין חתונה געהאַט בלויז דערפאַר וואָס זי איז די איינציגע פרוי, וועלכע קען איהם אָפּגעוועהנען פון טרינקען צופיל, און אויף ווי ווייט זי האָט געהאַט ערפאָלג, אין דעם אָפּגעוועהנען איהם פון טרינקען, קען מען זעהען דערפון, וואָס מיט זעקס יאָהר שפּעטער איז ער אַרונטער פון זינען איבער דעם, וואָס ער האָט אַ סך געשכורט.

דאָס שטורעמדיגע לעבען האָט אָפּגים, זעהר שלעכט געווירקט אויף זשאָזעפין מענספילד, און נאָך מיט צוויי-און-צוואַנציג יאָהר צוריק האָט אַ רעפּאָרטער פון אַ צייטונג געשריבען, אַז ער האָט זי צופעליג בעטראָפען ערגעץ אין באָסטאָן און אַז זי איז אַ צובראָכענער מענש.

זי האָט אָנגעהויבען אָפּשטאַרבען, נישט שטאַרבען, נאָר אָפּשטאַרבען. און דאַן איז זי אַוועק פון אַמעריקא און האָט זיך בעזעצט אין פאַריז.

אַרום און אַרום ליגט אַ טיפע טראַגעדיע אין דעם לעבען פון אַזאַ פרוי ווי זשאָזעפין מענספילד וועמענס גאַנצע אין לעבען איז בלויז יוגענד און שעהנקייט.

אין די יונגע יאָהרען ווען די שעהנקייט איז נאָך פריש האָט אַזאַ פרוי די גאַנצע וועלט פאַר זיך און זי ווערט פון דעם אַזוי פערשיכורט אַז עס פאַלט איהר גאָר נישט איין צו קלערען וועגען דעם וואָס דער מאָרגען וועט מיט זיך ברענגען. זי לעבט מיט'ן היינט, מיט'ן מאָמענט, און עס איז איהר גוט, זי שפּאַרט אַריין עטליכע לעבענס אין איין לעבען און זי דענקט אַז אַזוי דאַרף זיין, מיט קיין אַנדער באַגאַזש בעוואָרענט זי זיך נישט. זי האָט נישט קיין ציל אין לעבען, ווייל דאָס לעבען אַליין איז איהר ציל, דער גאַנצער עיקר פון אַלץ אין דער וועלט; זי איז אויף דעם מאַרק וואו מען קויפט יוגענד און שעהנקייט. און זי קוועלט אָן דערפון. ווייל זי ווייסט, אַז זי אַליין איז אַ גוטער אַרטיקעל אויף יענעם מאַרק; וועגען דערגרייכען עפּעס אַזוינס וואָס זאָל ווירקליך לאַנג געדויערען, עפּעס אַזוינס, אויף וואָס מען זאָל שפּעטער קענען אָנווייזען מיט שטאָלץ, — וועגען דעם טראַכט זי אַפילו נישט.

און שפּעטער, ווען די יוגענד געהט אַוועק און פון דער שעהנקייט בלייבט שוין גאָר נישט איבער, איז אַזאַ פרוי די עלענדסטע בעשעפעניש אויף דער גאַנצער וועלט און ס'איז נישטאָ מיט וואָס זי מקנא צו זיין.

מ. וויטש.

א וויענער גראף בעקומט א מיליאנען-ירושה

גראף קאַרל פאָן זיילען (רעכטס) מיט דעם אַמעריקאַנער מיליאָנער אַרמור.

פאליציי פערווערט א פערזאמלונג פון סאציאליסטען-ציוניסטען אין פראנקפורט

בערלין (יט"אַ) פון פראַנקפורט ווערט מיטגעטיילט, אַז די דאָרטיגע פאָליציי האָט אין לעצטען אויגענבליק פערבאָטען אָפּצוהאַלטען אַ דיסקוסיע-אָוונט פון דער דאָרטיגער „אַרבייטער-געמיינשאַפט פאַר סאָציאַליסטישען ציוניזם", אויף וועלכען עס האָבען געזאָלט אַרויסטרעטען איינציגע רעדנער מיט רעפעראַטען א. ד. ט. „ירושלים און מאָסקווע". די אָרטיגע פרעסע ערקלערט, אַז דער פאָליציי-פערבאָט איז אונפערשטענדליך און פאָרדינט אַמשאַרפסטען פעראורטיילט צו ווערען.

20 טויזענד דאלאר אויף א מיטעל-שול אין באגדאד

באַגדאַד (יט"אַ) אַ יודישער פילאַנטראָפּ, וואָס ווינשט זיך נישט פערעפענטליכען זיין נאָמען, האָט געשענקט 20 טויזענד דאָלאַר אויף אַ מענער מיטעל-שול אין באַגדאַד.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

ZIELONA 6,

Telefon 12-333

tel. 12-333

tel. 12-333

ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אַלע פלוצימדיגע פאַרפאַלען צו יעדער צייט ביי טאָג און ביינאַכט ווי אויך אין אַלע אַקושעריע און גינעקאָלאָגישע הילף.

מיט יודישע קינדער אין דער געטא פון ווענעציע

(פון אַ נסיעה איבער איטאַליען)

דאָס איז געווען שמחת - תורה ביינאַכט, ווען ביי אונז געהט מען צו הקפות אינ'ם געפלאָנטער פון די געסלעך, וואָס זענען אָפּט ענגליך, איינע אויף דער אַנדערער. האָב איך אַרומגעבלאָנדזשעט, זוכענדיג די געטאָ. די בעריהמטע ווענעציאַנער געטאָ, וואָס צעהלט שוין הונדערטער יאָהרען. די ערשטע פון די געטאָס, מיט וועלכע אַ רייה גרויסע אייראָפּעאישע שטעט האָבען „בעגליקט" זייערע יודישע איינוואוינער. ערשט מיט איבער הונדערט יאָהר צוריק האָט נאַפּאָלעאָן בעת זיינע זיגרייכע צוגען איבער איטאַליען בעפוילען אַראָפּצורייסען די געשמידטע טויערען פון דער דאָזיגער געטאָ. און די יודישע איינוואוינער פון דער דעמאָלסדיגער ווענעציע האָבען בעקומען די מעגליכקייט פריי אַרויסצושפּרייזען איבער'ן געטאָ-תהום און זיך צו בעזעצען, וואו זייער האַרץ האָט געגלוסט. די הויכע, פּילשטאָקיגע, מיט קליינע דירה'לעך אָנגעשטאָפּטע שטייבערנע הויז, וואָס פיהרט אַריין אין דער געטאָ, איז היינט אין איהר גרעסטען טייל בעוואוינט פון קריסטען און די יודען זענען פערשפּרייט איבער גאַנץ ווענעציע. בעזונדערס די מעהר פערמעגליכע. אין די געטאָ-ווענד זענען דאָך געבליבען וואוינען אַ רעכט ביסעל פון די 2.200 יודען, וואָס געפינען זיך אין ווענעציע. דאָרטען זענען די סינאַגאָגעס, די תלמוד-תורה, וואו ס'געפינען זיך די איינציגע שילדען מיט אַ העברעאישער אויפשריפט און דאָ איז דער צענטער פון די ווענעציאַנער יודען.

זיך נאָכפרעגענדיג אויף דער געטאָ האָט מיך אַנ'עלטערער איטאַליענער תיפף גענומען פאַר'ן האַנד און אַ זאָג געטון: „סינאַגאָגע דזשודייאַ"! און צוגעפיהרט דירעקט צו דער שפּאַניאָלישער סינאַגאָגע, וואָס אויסערליך צייכענט זי זיך מיט גאָר נישט נישט אויס פון די אַנדערע געביידעס אין דער געטאָ. אַ פּשוט'ע הויז, וואו עס געפינען זיך אויך פריוואַטע דירות. מ'געהט אַרויף אויף טרעפּ. וואָס פיהרען אַריין אין דער סינאַגאָגע פון דער צפון-מערב-זייט, דער גרויסער זאַל, וואו מ'דאַוונט, איז געבויט אין אָוואַל-פאָרם. אין מזרח-וואַנד דער אָרון-קודש און דער עמוד פאַר'ן חזן, די פּלעצער פאַר די מתפללים (לאַווקעס) זענען נישט געווענדעט צו דער מזרח-וואַנד נאָר צוטיילט, אויף צוויי חלקים צו עטליכע רייהען, איין טייל אַנטקעגען דעם אַנדערען: פון איין זייט (רעכטס) זיצען דורכאויס די מאַנספּערזאָנען. פון דער לינקער — איבער אַ העלפּט דורכאויס פאַר פרויען. עס איז אויך פאַראַן אַ גאַלעריע, וועלכע געפינט זיך רעכטס הויך. צווישען די צוויי טיילען פון די „לאַווקעס" געהט אַ שמאָלער דורכגאַנג, אין מיטען, אונטער אַ באַלדאַכין שטעהט אַ מין בימה. ביים מערב-וואַנד, וואו עס געפינט זיך דער אָרגאַן, זיצט דער ראַביינער אין אַ שוואַרצען בגד, וואָס ביי די היפטען, ברוסט און אַרום האַלז איז ער בעהעפט מיט אַ טונקעל-רויטער מאַטעריע. דער שמש געהט אין אַ געוועהנליכען שוואַרצען פראַק מיט אַ צילינדער-הוט און אויף אַ קייטעל טראָגט ער אויפ'ן ברוסט אַ רעכט גרויסען בלעך מיט אַנ'איטאַליענישער אויפשריפט „נונציאָ".

איך האָב צוריק פערקירעוועט צו דער געטאָ און נישט ווייט פון דער שוהל אויפ'ן פּלעצעל, וואָס זעהט אויס ווי אַ גרעסערער הויף האָב איך אין אַנ'אַר'מער קאַפּיבעלע בעמערקט אַ רעכט ביסעל פון די וועניגע מתפללים, וואָס זענען געווען אין שוהל (אַרום און אַרום זענען אפשר געווען אַ פיר מנינים יודען). דער רוב בעזוכער זענען געזעסען אין גאַס, וואו עס זענען געווען אויסגעשטעלט עטליכע טישלעך מיט שטולען. דאָ איז אויך געזעסען דער שמש, אָבער שוין אַ „וואָכעדיגער".

פון אַלע מתפללים אין שוהל האָבען זיך געוואָרפען אין די אויגען צוויי, וואָס זענען געווען אָנגעטאָן אין שוואַרצע, לאַנגע קיטלען מיט קליינע טליתים'לעך איבער די שולטערען און הויכע יאַרמאָלקעס אויף די קעפּ. זיי זענען געשטאַנען אויף די עקסטע ערטער פון די לאַווקעס. נישט ווייט פונ'ם רבי און האָבען געדאַוונט פרומער פון די אַנדערע מתפללים. איינער. וואָס איז געשטאַנען אויף מיין זייט, איז געווען אַ יונגער. קליינוויקסיגער, מאָגערער בחור'ל מיט די בלאַסען פּנים און טיפע, שוואַרצע אויגען. דער בחור'ל האָט זיך איצט אויך געפּונען צווישען די קאָפּף-בעזוכער, ער האָט זיך אויפגעהויבען און „צופעליג" איז ער געגאַנגען אַ ווייל ביי מיין זייט, מ'ר זענען געגאַנגען שווייגענדיג און זיך אָנגעקוקט. „יהודי" — האָב איך איהם אַ זאָג געטון. „יהודי, יהודי" — האָט ער זיך דערפרעהט. פון די געצעהלטע העברעאישע ווערטער, וואָס ער האָט געקאָנט, האָב איך פון אי'הם אַרויסבעקומען, אַז ער איז אַ שילער פון דער תלמוד-תורה. ער גרייט זיך אָבער צו ווערען אַ חזן. און שוחט. די קהלה צאָהלט איהם דערווייל 50 ליר אַ חודש (קנאַפּע דריי דאָלאַר). און אַזוי שפּאַצירענדיג מיט איהם איבער דער געטאָ זענען צוגעלאָפען עטליכע קינדער און געבעטען ציגאַרעטלעך. „גיב זיי נישט, זיי זענען נישט קיין יודען"! — האָט מיר מיין בעגלייטער געג'עצה'ט. „דאָס בעטען זיי נישט פאַר זיך" — האָב איך אַ זאָג געטון. די חברה האָט אָבער תיכף פערוי'בערט און זיך אָפּגעטראָגען. דאָ איז פלוצלונג צוגעשפּרונגען אַ לעבעדיגער, פריעהליכער בחור'ל מיט שוואַרצע אויגען, וועלכער האָט גערעדט עטליכע ווערטער דייטש. איך האָב זיך מיט איהם דערפרעהט, ווייל שוין עטליכע טעג, ווי איך האָב גערעדט אויף שטום-לשון, אָדער זיך געבראָכען די ציינער מיט מיין אָרימען פראַנצויזיש. זיינע ידיעות אין דייטש זענען אָבער געווען נאָך קנאַפּער ווי מיינע אין פראַנצויזיש.... דער יונגעל האָט אויך גענומען אַ ציגאַרעטעל, ער האָט איהם אָבער פערשטעקט אין קעשענע בעהאַלטען פאַר'ן טאַטען. זיין לעבעדיגקייט, סימפּאַטישקייט און גוטער הומאָר האָט מיך געצויגען צו איהם און מיר זענען תיכף בעפריינדעט געוואָרען.

אַ חברה אָרימע קינדער פון דער געטאָ, אַלע זענען זיי תלמידים פון דער תלמוד-תורה, וואו די יודישע לימודים ווערען זיי געגעבען „אויפ'ן שפּיץ מעסער". אַ סברה, אַז די לעהרער זענען אויך נישט קיין געוואַלדיגע למדנים אין יודיש. מיר שמועסען וועגען יודען אין ווענעציע, ווענען די איטאַליענער, איך מוז דערצעהלען וועגען אונזערע מקומות, אונזערע זיטען און מנהגים אויף וואָס פאַר אַ שפּראַך מען רעדט ביי אונז? אויף יודיש, יודיש! יאָ. זיי ווייסען, אַז עס איז פאַרהאַנען אַזאַ שפּראַך, אויף וועלכער עס רעדען אַ סך יודען. אָבער זיי איז זי פרעמד. דער גרעסטער טייל פון זיי זענען ספּאַניאָלען. פאַרהאַן אויך אשכנזים, אָבער זיי זענען שוין פון עטליכע דורות אין איטאַליען און אויך זייער מוטער-שפּראַך איז איטאַליעניש.

כ'נעהם אַרויס אַ ביכעל און בעט, זיי זאָלען מיר פערשרייבען זייערע נעמען. אָט זענען זיי: אַכילע, באוואַרא, מאָזע (משה), פאַלאַקאַ, מרדכי פאַלאַקאַ, יאַ-אַך דאַנטע, ריקאַרדא בראַנדעס, מאַקאַ בראַנדעס, ברוגא באנאנא, איזראַעל אכוהאַב.

„מאַריקאַ בראַנדעס, דו ביסט דאָך גאָר אַ יאַפּאַנער"! כ'לייג צו די פינגער ביי די זייטען פון זיינע אויגען און הויב אַביסעל אַרויף די ברעמען. „נו זעהט, איז ער נישט קיין יאַפּאַנער"! דער עולם קייקעלט זיך פאַר געלעכטער. אויך מאַריקאַ געפעהלט דער ענין.

מיר ווערען אַלץ היימישער און דער געשפּרעך ווערט אַנ'אַלגעמיינער.

„דאָס איז מיין ברודער צעזאַרע", ווייזט מיר ברוגא אָן אויף אַ יונגענמאַן, וואָס קומט צו צו אונזער טישעל. דער בחור רויטעלט זיך. ער זעצט זיך צו צו אונז. ער פערשטעהט דייטש אַביסעל בעסער פאַר זיין יונגערען ברודער. איהם איז 18 יאָהר ער אַרבייט אַלס פאָטאָגראַף אין רייכסטען האָטעל אויף לידא (אַנ'אינזעל ביי ווענעציע, איינער פון די בעסטע קור-ערטער). אויך דער פאָטער אַרבייט דאָרטען אַלס קעלנער. איצט איז אָבער נישט דער סעזאָן. זענען זיי אַרבייטסלאָז. אַנ'עלטערער ברודער. אַ צוואַנציג-יאָהריגער, וואָס איז אויך אַ קעלנער, דינט איצט אין מיליטער.

„מאָרגען דריי אַ זייגער איז ביי אונז אין דער הויפּט-סינאַגאָגע (שפּאַניאָלישער) אַ שילער-יום-טוב. מען גיט אַרויס אַטעסטאַטען די תלמוד-תורה-שילער. קום צו אונז", — זאָגען צו מיר די קינדער.

„גוט, כ'וועל קומען".

ביז שפּעט אינאָוועננד האָב איך פערבראַכט אין דער געמיטליכער סביבה פון די געטאָ-קינדער און ביים אַוועקגעהען האָט מיך דער 18-יאָהריגער צעזאַרע באַגלייט. מיר האָבען לאַנג אַרומשפּאַציר'ט איבער'ן געוועב פון ווענעציאַנער געסלעך, אַרויסגעקומען אויפ'ן בישופ'דיגען מאַרקאָ פּלאַץ, וועלכער האָט אינאָוועננד אַ בעזונדערען חן, זענען געפאָהרען מיט'ן טראַמוואַי-דאַמפּער איבערן גראַנד - קאַנאַל, זיך צוגעהערט צו דער שטילקייט פונ'ם ווענעציאַנער אָוונד, וועלכער איז צייטענווייז געשטערט געוואָרען דורך קליינע קאָמפּאַניעס גאָנדאָלא-פאָהרער מיט געזאַנג און מאַנדאָלינעס.

מ. כיטוי.

—=):o:(=—

צווישען לעבעדיגע קריגס-דאָקומענטען

אַלץ ווייטער און ווייטער רוקען זיך אָפּ פון אונז די געשעהענישען פון דער וועלט-מלחמה און — אַ מערקווירדיגע דערשיינונג! — נישט פאַר־דונקעלט און פאַרנעפּעלט ,נאָר. פאַרקעהרט, קלאָ־רער און בולטער ווערען אין אונזערע אויגען די מעשים און די ליידען פון די מענשען אין יענע שרעקליכע טעג. מען זוכט זיי נישט, מען וויל זיך נישט אָן זיי דערמאָהנען, — אַליין שווימען זיי אויף אין זכרון, זייערע בעשטאַלטען און זייערע מעשים רעדען אָהן אַ שפּראַך און דערציילען אייך שטיקער געשיכטע, שווערע, פאַרבלוטיגטע שטיקער געשיכטע.

מיר געדענקען דאָך אַלע זעהר גוט דעם נאָמען פון דעם שטעטעל באַראַנאָוויטש. דאָ איז געשטאַנען אַ לענגערע צייט דער הויפּט-קוואַרטיר פון דער רוסישע אַרמעי מיט די צוויי פינסטערע פייגיגער פון דער פרידליכער יודישער בעפעלקערונג, גרויס־פירשט ביקאָלאַ יניקאָלאַיעוויטש און גענעראַל יאַנוש קעוויטש בראש, פונדאַנען זענען געקומען די בע־פעהלען וועגען די מאַסען-אַרויסטרייבונגען פון די יודען, פון די צעהן טויזענד מענשען וועלכע האָבען פריהער געלעבט אין דעם שטעטעל, זענען מעהר ווי צוויי דריטעל פערשוואונדען, דער נאָמען פון ני־קאָלאַי ביקאָלאַיעוויטש איז נישט נאָר געווען אַנ׳־אָנזאָג פאַר יודען פון טויט און חורבן, אין דעם תוהו וואָס ער האָט געגראָבען איז דאָס אַלטע רוס־לאַנד בעגראָבען געוואָרען. אָבער ווי לאַנג האָט דער וועג ביז צו דעם תהום געדויערט! ווי האָבען יודען אין דער קריגס-זאָנע געוואַרט אויף דער שעה, ווען זיי וועלען אויסגעלייזט ווער׳ען פון די אומגלויבליכע יסורים! דער גורל האָט אָבער געוואָלט אַז זעהר גיך נאָך דעם אָנקומען פון די דייטשען זאָלען די יודען דערשפירען דעם טעם פון דער „גאולה“, וואָס די קולטור־טרעגער פון מע״ב האָבען זיי גע־בראַכט .און גראָד אין דעם שטעטעל באַראַנאָוויטש, דעם ביטער געפּרובטען און אויסגעמאַטערטען געסט האָט זיך געזאָלט אָפּשפּילען איין עפּיזאָד פון דער נייער דראַמע...

איך בין אויפ׳ן וועג פון פּאַריז קיין בעלגיען, דער וועג פיהרט מיך איבער עלזאַס לאָטרינגען, וואו ביידע אין בעדייטענדיגע ישובים פון איינגעוואַנ־דערטע יודען זענען אויסגעוואַקסען אין האָבען זיך ענטוויקעלט פאַר די ילעצטע יאָהרען, יודען רוסישע און פּוילישע, יודען פון ליטע, פון ארץ-ישראל און פון גאַליציען, אָבער פריהער פון אַלץ — יודען דייט־טשען און יודען פראַנצויזישע. אַ געמיש פון פער־שידענע יודישע כאַראַקטערען, קולטורען, שפּראַ־כען, מנהגים, דערציהונג, האַנדעלס-מעטאָדען, און לעבענס-שטייגער. אַלץ צוזאַמען לעבט איינגעקלעמט צווישען צוויי אַלטע פיינט, צווישען דייטשער און פראַנצויזישער קולטור, אָט דאָ, אין דער שטאָט מעץ, איז מיר בעשערט געווען אויסצוהערען אַ גע־שיכטע און מיט אייגענע אויגען זעהען אַ פּעקעל אָ־ריגינאַל-דאָקומענטען פון דעם יאָהר 1917, אַ יאָהר פאַר דעם סוף פון דער וועלט-מלחמה, ווען רוסלאַנד איז שוין געלעגען צעריסען, צעבראָכען, צעטראָטען, און די גרעסטע שלאַכטען פון דער וועלט-געשיכטע האָבען זיך אָפּגעשפּילט אויף דעם מערב-פראָנט, די דייטשען האָבען נאָך ראַלץ געגלויבט אַז דער וועג קיין פּאַריז איז גאָרנישט אַזוי ווייט, ווי די געשע־הענישען פון 1914—1917 האָבען זיי געקאָנט אויס־לערנען צו גלויבען.

דעמאָלט האָט אין באַראַנאָוויטש אין אַ דייט־טשען רעגימענט געדינט אַ יודישער וואַכמייסטער פון מעץ, גוסטאַוו לעווי, דער הייניגער אויספאַר־שונג-ריכטער פון מעץ, לעווי איז צוויי יאָהר געלע־גען אין די אָקאָפּעס פונ׳ם מערב-פראָנט. ביי דער פעסטונג ווערדען האָט ער מלחמה געפיהרט. פון דאַ־נען האָט מען איהם אַוועקגעשיקט אויפ׳ן מזרח־פראָנט, קיין באַראַנאָוויטש, דאָ האָט ער זיך בעקענט מיט דער יודישער בעפעלקערונג זעהר אָפט בעזוכט זיי, געפּראַוועט אַ פסח-סדר מיט זיי, געהאָלפען זיי מיט ראַט און טאַט וואו עס איז נאָר געווען נויטיג, די צייטען זענען דאָ געוואָרען זעהר שווערע פאַר די דייטשען, מען האָט זיך שוין צוגעוואוינט צו בויט און הונגער, אָבער ווי ווערט מען צוגעוואוינט צו מאַלאַריע, וואָס קומט פון די פינסקער בלאָטעס, פערפּעסטעט די לופט, און שוואַכט אָפּ, וואַרפט אין קדחת צעהנדליגער טויזענדער סאָלדאַטען?

מיר האָבען קיינער נישט פערגעסען ווי די דייטשע אַרמעי האָט זיך דעמאָלט דאָרט בעגאַנגען מיט דער פרידליכער יודישער בעפעלקערונג. מיט געוואַלט האָט מען זי מאָביליזירט צו דער אַרבייט אין די פאַבריקען, דאָס איז אָבער געווען נישט גע־נוג, די סאָלדאַטען האָבען נישט געהאַט קיין כוחות אַליין צו גראָבען די אָקאָפּעס, קראַנקהייטען, הונ־גער ,נאַסע וועטערען, פון דעם מערב-פראָנט קו־מען אָן אַזעלכע ידיעות...

אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען רופט מען אין דייטשען שטאַב דעם ראש הקהל פון באַראַנאָוויטש און מען גיט איהם אַ בעפעהל צושטעלען אויף מאָר־גען אַ רשימה פון פינף-הונדערט פרויען, וועלכע מען וועט נעהמען אויף גראָבען אָקאָפּעס.

דער יוד איז געקומען צום יודישען וואַכמייס־טער גוסטאַוו לעווי און פרעגט זיך אַנ׳עצה. אַנ׳־עצה? — ענטפערט יענער — וואָס פאַר אַנ׳עצה? איהר קאָנט מיך נאָר פרעגען וואָס איך וואָלט געטון אויף אייער אָרט: אי דוואָלט גלאַט געענטפערט: ניין! וואָס וועט מען אייך טון? דערשיסען? אָבער דאָס איז דאָך גאָרנישט אין פערגלייך מיט דער קאַטאַסטראָפע פון פינף הונדערט יודישע פרויען...

דער יוד געהט אוועק אין שטאַב און ערקלערט אַז ער איז נישט אימשטאַנד צו דערפיהלען אַזאַ בע־פעהל .מען לאָזט איהם געהן. אין אַ פּאָר טעג אַ־רום רינגעלט אַרום אַ באַטאַליאָן סאָלדאַטען דאָס שטעטעל און מען נעהמט זיך כאַפּען פרויען, אין אין שטעטעל ברעכט אויס אַ מהומה, ווען ס׳קאָן אַנטלויפט אין וואַלד אַריין, אָבער די דייטשען נעה מען פאַרט קנאַפּע דריי הונדערט יודישע פרויען

פון וולאַדימיר גראַסמאַן.

און שיקען זיי אַוועק אין פעלד אויף צו גראָבען אָקאָפּעס.

וואָס קאָן טון אַ גוסטאַוו לעווי, אַ יודישער וואַכמייסטער אין דער דייטשער אַרמעי, אַ יוד פון מעץ? זיין פאָטער איז אַמאָל אַנטלאָפען צו די פראַנ צויזען כדי נישט צו זיצען אין דער דייטשער אַר־מעי, אָבער ער איז דאָך שוין אויסגעוואַקסען אין דייטשלאַנד, ער, ווי יעדער אַנדערער פון די עלזאַס לאָטרינגער סאָלדאַטען ,געהער צו די, אויף וועמען עס ליגט אַ חשד אַז זיי האָבען נישט גענוג שטאַרק ליב דאָס טייער׳ע דייטשע פאַטערלאַנד...

גוסטאַוו לעווי שיקט אַוועק אַ לאַנגען בריף קיין בערלין, צו ד״ר האַנטקע, און אַ צווייטען צו אַנ׳אַנדערען פריינד, לאַנגע בריף — איך האָב זיי איצט פאַר מיינע אויגען — וועגען דעם אומגליק פון די באַראַנאָוויטשער יודען וועגען דער אומבעהאָל־פענקייט פון דער פרידליכער יודישער בעפעלקערונג וועגען דער שאַנדע צו טראָגען דעם דייטשען אוני־פאָרם, די בריף האָבען יענע קיינמאָל נישט בעקו־מען. די מיליטער-צענזור האָט אָפּגעהיטען די פּאָסט און גוסטאַוו לעווי איז געשטעלט געוואָרען פאַר אַ קריגס-געריכט .

לאָמיר נישט מאַכען פון גוסטאַוו לעווי קיין העלד. ער איז נישט מעהר ווי אַ געזונטער, יונגער, הייסבלוטיגער יוד, אַ מענש מיט אַ צאַפּלדיגען האַרץ און מיט אַ ריינעם געוויסען, אָבער ווען מען לייענט דעם פּראָטאָקאָל פונ׳ם פּראָצעס, בעקומט מען רעספּעקט פאַר איהם. דריי שעה האָט ער גערעדט פאַר זיינע מיליטערישע ריכטער און זיי דערקלערט זיינע נשמה-ליידען, זיין וועג צום יודענטום, די ליידען פון די באַראַנאָוויטשער יודען, זייערע האָפ־נונגען און זייער׳ע ענטוישונגען, מען בעשולדיגט איהם אין וועלען דערציילען קריגס-סודות און בעליי־דיגען די אַרמעי, צעהן יאָהר צוכטהויז דראָהט איהם, אָבער וועמען קען דאָס אָפּשרעקען נאָך דריי יאָהר ליגען אין די אָקאָפּעס? נישט דאָס איז וויכטיג, וויכ טיג איז אַז מען זאָל פערשטעהן וואָס אַ יוד האָט אויסצושטעהן און פאַרוואָס אַ דייטשער יוד קאָן נישט צוזעהען די ליידען פון אַ פרידליכער יודישער בעפעלקערונג.

דריי חדשים פעסטונג האָט גוסטאַוו לעווי בע־קומען. מען האָט איהם געבראַכט קיין מאַגדעבורג, אין אַ פּאָר טעג אַרום האָט מען אין דער אייגענער פעסטונג אַריינגעזעצט פּילסודסקין ,דעם הייניגען מאַרשאַל פון פּוילען.

מעהר איז גוסטאַוו לעווי נישט געגאַנגען צום פראָנט .ליבער דער טויט, ווי ווידער געהן פערטיי־דיגען דאָס הייס-געליבטע פאָטערלאַנד, און מען האָט איהם טאַקע „געלאָזען לויפען“ .

בשעת דער איבערקעהרעניש פון 1918 האָט אַ פריינד אַרויסבעקומען פונ׳ם אַרכיוו דאָס גאַנצע פּעקעל „זיינע“ דאָקומענטען און עס איבערגעגעבען גוסטאַוו לעווין דער אַמאָליגער דייטשער וואַכמייס־טער איז שוין אַכט יאָהר אַ פראַנצויזישער אויספאָר־שונג-ריכטער און אַ מיטגליד פון דער מעצער-גע־מיינדע-פערוואַלטונג. אָהן טומעל און רעש דער־צעהלט ער זיין לעבענס-געשיכטע און דעם וויכ־טיגסטען עפּיזאָד פון זיין לעבען, מען הערט און מען הערט און מען פערגעסט אויף אַ ווייל וואו מיר זענען היינט מיט וועמען און ביי וואָסערע אומשטענדען, שוואַרצע טויטע שאָטענס שטעהען אויף און רינגלען אונז אַרום — אַ שטיק געשיכטע ווערט לעבעדיג פאַר אונזערע בליקען, די אויגען הערען אויף צו זעהען ,די אויערען הערען אויף צו הערען, נאָר אין דעם מוח קלאַפּען און צאַפּלען אַ פּאָר ווערטער:

— נישט פערגעסען!...

פערפלייצונג אין בוקארעשט

אַ גאַנצער שטאָט-כוואַרטאַל געפינט זיך אין טער׳ן וואַסער

רוסישער דאָקטאָר סמ׳ט זיך,

מחמת ער האָט אויפגעגעבען 40 מענשליכע לעבענס

די רוסישע צייטונגען ברענגען אַ סענסאַציאָ־נעלע געשיכטע, מיט וועלכער עס קאָכט איצט גאַנץ רוסלאַנד.

מיט אַ פּאָר טעג צוריק איז געשטאָרבען אין מאָסקווע דער בעקאַנטער דאָקטאָר סוקאָוו, אַלע פּאַ־ציענטען און פריינד האָבען בעדויערט דעם טויט פון בעליבטען דאָקטאָר, דערפאַר האָט אויך גע־מאַכט אַנ׳אויסערגעוועהנליכער רושם דער בריף וואָס עס האָט בעקומען דער פּראָקוראָר דעם צוויי־טען טאָג נאָכ׳ן דאָקטאָר׳ס טויט.

דעם בריף האָט געשריבען דער פערשטאָרבע־נער דאָקטאָר סוקאָוו און ער האָט ענטהאַלטען דער־שיטערענדיגע ידיעות.

„העך פּראָקוראָר! — שרייבט דער דאָקטאָר — איהר ווייסט שוין זיכער, אַז איך בין בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, דורך פער׳סמען זיך, איהר ווייסט אָבער נישט פאַר וואָס איך האָב עס געטון, אָדער בע סער געזאָגט, איך האָב עס געמוזט טון“.

אויף עטליכע בויגען פּאַפּיר דערצעהלט דער דאָקטאָר די אויסערגעוועהנליכע טראַגעדיע פון זיין לעבען.

מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק איז צו איהם געקו־מען די יונגע פרוי פון זיין פריינד פּראָפ. נ. און האָט זיך בעקלאָגט אַז עס טוען איהר ווי די ליפּען.

עס האָט זיך דעמאָלט אַרויסגעוויזען אַז די שמינקע ,מיט וועלכער עס האָט זיך בענוצט די פרוי, איז געמאַכט געוואָרען פון פעטס פון אַ קראַנ־קען פערד, די קראַנקע יונגע פּראָפעסאָרקע איז געווען נישט היילבאַר ,און ס׳האָבען איהר נאָך דער־וואַרט חוץ דעם גרויסע ווייטאָגען.

ד״ר סוקאָוו האָט אַרויסגערופען איהר מאַן און צוזאַמען האָבען זיי אַרויסגעגעבען דעם פּסק־דין אויף דער יונגער פרוי.

דער פּראָפ. האָט אונטערגערוקט זיין פרוי סם און דער ד״ר סוקאָוו האָט אַרויסגעגעבען אַ צייגניש, אַז זי איז געשטאָרבען פון אַ האַרץ - אַטאַק.

דער טויט פון דער פּראָפעסאָרקע איז גע־ווען דער אָנהויב פון אַ נייער תקופה אין לעבען פון ד״ר סוקאָוו.

ווען עס איז צו איהם געקומען אַנ׳אומהיילבאַ־ קראַנקער מענש וועמען ס׳איז פאַרגעשטאַנען אַ לאַנגער מאַטערן זיך, האָט דער דאָקטאָר פער־קירצט זיינע יסורים דורך אונטערוקען איהם סם.

ער האָט עס געהאַלטען פאַר אַ שיינער עטי־שער עובדא.

אַזוי האָט זיך געצויגען לאַנגע יאָהרען, ביז עס איז געקומען דער לעצטער ריגעלע אין דער לאַנגער קייט פון פערברעכענס.

ד״ר סוקאָוו האָט זיך בעקענט מיט אַ יונגער פרוי, וועלכע ער האָט ליב בעקומען, און מיט וועלכער ער האָט שוין געהאַלטען ביים חתונה האָ־בען.

די פרוי איז אָבער פּלוצלונג קראַנק געוואָ־רען און דער ד״ר האָט מיט פערצווייפלונג פעסט־געשטעלט, אַז זי האָט אַ ראַק, אַז זי איז האָפ־נונגסלאָז.

און ס׳האָט זיך אָנגעהויבען אַ קאָנפליקט, צי בנוגע דער פרוי, וועמען ער האָט ליב, דאַרף ער האָבען ווענייגער רחמנות, ווי בנוגע פרעמדע פּאַ־ציענטען.

ער האָט זיך אָנגענומען מיט מוט און אויף מאָרגען איז די פרוי פּלוצים געשטאָרבען.

ד״ר סוקאָוו האָט אַרויסגעגעבען אַ צייגניש, אַז זי איז געשטאָרבען צוליב אַ האַרץ-אַטאַק.

דאָס איז געווען דער 40-טער פערברעכען פון ד״ר סוקאָוו.

און נאָכדעם איז געקומען דאָס ערגסטע.

ד״ר סוקאָוו האָט ביים דורכפיהרען די סעק־ציע פון זיין געליבטער, זיך איבערצייגט, אַז ער האָט געהאַט אַ טעות. זי האָט נישט געהאַט קיין ראַק, נאָר אַנ׳אומשולדיגען אויסוואוקס און נאָך אַ לייכטער אָפּעראַציע וואָלט זי זיך בעקענט רוהיג אויסלעבען איהרע יאָהרען.

סוקאָוו׳ען האָט אַרומגעכאַפּט אַ יאוש. ער האָט בעקומען חרטה, צי האָט ער נישט אויף זיין געוויסען 40 שרעקליכע פערברעכענס און ער האָט זיך לסוף פער׳סמ׳ט. פּונקט ווי ער האָט עס געטון מיט זיינע קרבנות.

החתונה פון רייכסטען אינדישען פרינץ

אויפנאַהמע נאָך דער חתונה-צערעמאָניע אין ניצא פון אינדישען מהאַראַדזשאַ פון היידעראַבאַד (לינקס), נעבען איהם זיין כלה, די טאָכטער פון לעצטען טערקישען קאַליף אַב-דול מדזשיד (זיצט).

בוכהאַנדלונג נ. בערלינסקי, לאדז

חודש פונ׳ם יודישן בוך, אָרגאַניזירט לויט דער איניציאַטיוו פון פען-קלוב. איבער 1000 בעסטע ביכער פון דער יודישער ליטעראַטור, כמעט צו האַלבע פּרייזען. אין דער רשימה געהען אריין די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט-ליטעראַטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאַגען.

נאָר איצט האָט איהר די געלעגענהייט זיך צו פערשאַפען די בעסטע ווערק צו האַלבע פּרייזען. קומט און זעהט אדורך די רשימה און איהר וועט זיך איבערצייגען, דאָס ביי מיר בעקומט איהר אַלערליי ביכער אויף די ב ע ס ט ע בעדינגונגען.

בעזוכט מיין בוכהאַנדלונג אויף אַלטשטאַט 12 אין הויף, 2. שט. קויפען און נישט פערפליכטעט.

דאנערשטאג 26 נאוועמבער
ט"ז כסלו תרצ"ב
זון-אויפגאנג 7.08
זון-אונטערגאנג 3.38

פון דהאנדעל"ס-געריכט
אופאדלאשטש פון קינא „קאסינא" פאר'ן געריכט

אין נאוועמבער פ. י. איז דעם קינא-טעאטער „קאסינא" פארעפענטליכט געווארן אנ'אופאד-לאשטש. דער טערמין פון צייטווייליגען פארעפענט-ליכען דעם אופאדלאשטש איז בעשטימט געווארן אויפ'ן 25 טען אקטאבער 1930.

דעם 26-טען יוני ד. י. האט דאס געריכט פארעפענטליכט א צוגאב-אופאדלאשטש דער מיט-אינהאבערין יאדוויגא געפערט.

לעצטענס האט דער סינדיק זיך געווענדעט צום געריכט מיט א ביטע צוריקצוציהען דעם טער-מין פון צייטוו. פארעפענטליכען דעם אופאדלאשטש אויפ'ן 29-טען מאי 1930, מחמת שוין אין יאהר 1930 האט די פירמע געלאזט וועקסלען צו פראטעסט.

אויף דער נעכטיגער זיצונג, האט דאס גע-ריכט בעשלאסען צו ענדערען דעם טערמין אויפ'ן 2-טען מאי 1930.

* * *

אויף דער נעכטיגער זיצונג, האט דאס גע-ריכט בעטראכט דעם אופאדלאשט פון גוסטאוו בעק (מעכאנישע בעקעריי אויף זשגאווסקא גאס 23). ס'איז נאמינירט געווארן אד. קאטאקאווסקי אלס סינדיק.

סאניטארע קאנטראל איבער בשר-חוץ
נעכטיגע גרויסע קאנפערענץ אין מאגיסטראט

(מ) אונטער'ן פארזיץ פון וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי איז פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען דער אויפזיכט פון פלייש, וואס ווערט אריינגעפירט קיין לאדז פון פרעמדער שחיטה.

אין דער קאנפערענץ האבען אנטיילגענומען פארשטעהער פון מאגיסטראט, וואיעוואדזטווע. קצבים-צעך און שעכט-הייזער.

אין אנהויב האט וויצע-פרעזידענט ראפאל-סקי אנגעוויזען, אז דער מאגיסטראט שטצט גענוג אפ די פראגע פון דער געהעריגער סאניטארער אויפזיכט איבער'ן פלייש, וואס ווערט אריינגעפירט קיין לאדז. אזוי האט דער שטאט-ראט שוין לאנג אנגענומען א בעשלוס, אז יעדעס אריינגעפירטע פלייש מוז נאכאמאל אונטערזוכט ווערען אין דער שטאטישער אויפזיכטס-סטאציע. די וואיעוואדזטווע האט אבער בעפרייט פון דער דאזיגער אויפזיכט די כאינער שחיטה.

דער מאגיסטראט האלט, אז די וואיעוואדז-טווע האט נישט געקענט אפשאפען די פעראָרדנונג פון כאיני און האט די דעציזיע פון דער וואיע-וואודזטווע אנגעקלאגט אין אינערן-מיניסטעריום.

די פארשטעהער פון די פעראינטערעסירטע פאראיינען האבען כאראקטעריזירט די בעדינגונגען פון דער שחיטה אין כאינער שעכט-הויז, וועלכעס האט נישט די סאניטארע איינארדנונגען וואס דארף האבען א שחט-הויז וואו ס'ווערען בעארבייט 100 בהמות א נאכט. די סאניטארע אויפזיכט קען דא נישט גאראנטירען וועגען דער היגעניטקייט פון פלייש. ס'איז ווייטער אנגעוויזען געווארן, אז אין כאינער שעכט-הויז ווערען נישט אריינגעלאזען קיין קוואליפיצירטע ארבייטער און ס'ארבייטען דארט כאינער קצבים מיט זייערע פאמיליעס, וואס פערערגערט נאך די סאניטארע בעדינגונגען.

צום סוף פון דער קאנפערענץ האט דער וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי ערקלעהרט, אז דער מאגיסטראט וועט אינטערווענירען אין מיניסטערי-יום, כדי אדורכצופיהרען א ראציאנאלע קאנטראל איבער'ן פלייש, וואס ווערט אריינגעפיהרט קיין לאדז.

א שטום יודיש מעדעל הויבט פלוצלינג אן רעדען
געקומען מיט'ן פאטער קיין לאדז צו א דאקטאר און הויבט פלוצלינג אן רעדען אין א מאנופאקטור-געשעפט
דעם רבינס ווערטער זענען מקוים געווארען...

אין לאדז האט נעכטען פאסירט א פאל, וואס טרעפט זעהר זעלטען.

אין סקאזשיסק איז מיט עטליכע וואכען צו-ריק אין אנ'ארטיגער מעדעל-שולע פארגעקומען א פארשטעלונג. בעת דער פארשטעלונג איז געווארן א מהומה. א שילערין. די 17-יעהריגע פעלדמאן, וואס האט זיך געפונען אויף דער פארשטעלונג האט זיך שטארק דערשראקען און פון שרעק האט זי אויפ'ן ארט פערלוירען ס'לשון.

דער פאטער, א סקאזשיסקער מאנופאקטור-סוחר איז מיט דער טאכטער געווען ביי ארטיגע דאקטוירים. די דאקטוירים האבען אנגעווענדעט פערשידענע מיטלען, ס'האט אבער גארנישט גע-האלפען – דאס מעדעל איז געבליבען שטום ווי די וואנד. ס'איז געבליבען, אז דאס מעדעל וועט מיזען האבען אנ'אפעראציע.

דער פאטער איז אויך געווען ביים רבי'ן, דער רבי האט אבער נישט געהייסען אפערירען – דער אויבערשטער וועט העלפען...

די עלטערן האבען אבער נישט געקענט רוּ-הען, און זיי האבען בעשלאסען צו פאהרען מיט דעם מיידעל קיין ווארשא צו א פראפעסאר. נאר צוליב די אוגרוהען אין ווארשא, איז דער פאטער נעכטען געקומען מיט דער טאכטער קיין לאדז זיך בעראטען מיט א לאדזער ספעציאליסט.

אין איין וועג, איז דער ה' פעלדמאן מיט די טאכטער אריין אין מאנופאקטור-געשעפט פון ה' צאהן, אויף אגראדאווא 3 איינצוקויפען אביסעל סחורה. מ'האט איהם גענומען ווייזען סחורה. ה' פ. האט געקליבען מוסטערן. אין מיטען קלויבען די סחורה האט דאס שטימע מעדעל פלוצלינג ארויסגערעדט: טאטעשי, מיר געפעלט דאס מוסטער.

דער פאטער, הערענדיג די טאכטער רעדען מיט דער זעלבער שטים ווי פריהער, איז פון אי-בעררשונג אוועקגעפאלען אין חלשות. מ'האט איס אפגעמינטערט, און דאס מעדעל האט שוין גערעדט ווי אלע רעדעוודיגע מענשען.

פאנד פאר ארבייטסלאזע האנדווערקער
ווערט געשאפען דורך די האנדווערקער-קאמערן

(א) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז דעם 23 און 24 נאוועמבער פארגעקומען א צו-זאמענפאהר פון פארשטעהער פון די האנדווערקער-קאמערן. פון לאדז האבען אין דעם צוזאמענפאהר אנטיילגענומען דער פערוואלטונגס-מיטגליד פון דער לאדזער האנדווערקער-קאמער זאזשיצקי און ד"ר קאצענבויגען.

אויפ'ן צוזאמענפאהר איז ארומגערעדט גע-ווארען די פראגע וועגען איינפיהרען א ריטשאלט אויף אומזאץ-שטייער. נאך א לאנגער דיסקוסיע האט דער צוזאמענפאהר אנגענומען א שטעלונג, אז דאס איינפיהרען א ריטשאלט אויף אומזאץ-שטייער, איז א נויטווענדיגקייט, ווייל אנדערש קען נישט זיין קיין רייד וועגען א גערעכטער פונאנ-דערטיילונג פון די שטייערן.

דער צוזאמענפאהר האט צוליב דעם בע-שלאסען צו שאפען א ספעציעלע קאמיסיע, וועלכע וועט זיך פערנעהמען מיט אויסארבייטען סטאטוטען פאר די בעזונדערע האנדווערקער - אונטערנעהמונ-גען, די דאזיגע סטאטוטען וועלען שפעטער איבער-געשיקט ווערען דער פינאנץ מאכט, כדי דאס איינ-צופיהרען אין דער פראקטיק.

דאן האט דער צוזאמענפאהר פון די האנד-ווערקער-קאמערן ארומגערעדט די פראגע פון הילף פאר ארבייטסלאזע. ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די ארבייטסלאזיגקייט האט אנגע-שפארט נישט נאר אין די רייהען פון די געזעלען, נאר אויך צווישען די קלענערע מייסטערס, וועלכע געפינען זיך אין א נאך שווערערע לאגע צוליב דעם, וואס זיי האבען נישט קיין שום סאציאלע אונטער-שטיצונגען. דער צוזאמענפאהר האט בעשלאסען זיך צו ווענדען צו אלע האנדווערקער אין פוילען, אז זיי זאלען זיך פרייוויליג בעשטייערן אויפ'ן הילפס-פאנד פאר ארבייטסלאזע האנדווערקער.

קלאנג-קינא-טעאטער
APOLLO
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם
1) קעניג פון פאריז
סענסאצ. סאלאן-דראמע אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון Jerzy Ohnet
אין די הויפט-ראלען:
Iwan Petrowicz, Mary Glory
Gabriel Gabrio.
2) עווענטועל איין נאכט
שפאנענדער קאמעדיע פול מיט הונדער-טער פיקאנטע פאמיליען-כסוכים.
אין די הויפט-ראלען: Jenny Jugo
Zygfryd Arno, Johannes Ricman
אנהייב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ.
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

הארבע שטראף
פאר האנדלען מיט געשמוגעלטען דייטשען טאבאק

(2) דעם 2-טען אויגוסט ד. י. איז בעת א רעוויזיע ביי משה אלטעסקי (בזשעזשינער 5) גע-פינען געווארען געשמוגעלטער דייטשער טאבאק.

נעכטען איז אלטעסקי פערמשפט געווארען צו 48 טעג ארעסט אדער 950 זל. שטראף.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: קאספערקעוויטש, (זגערזשער 54); סיט-קעוויטש (קאפערניק 26); זונדעלעוויטש (פיעט-רקאווער 25,) סאקאלעוויטש, (פושעיאזד 19), ליפ-יעץ, (פיעטרקאווער 193), ריכטער (11 ליסטא-פאד 86).

קאמוניסטען פאר'ן געריכט

(2) פאר קאמוניסטישער טעטיגקייט זענען נעכטען פערמשפט געווארען זיגמונד גרייזלער, יחזקאל בלאך צו 1 יאהר תפיסה. דניאל כמיע-לעווסקי 9 חדשים. ישראל שמולעוויטש אויף א יאהר אויסבעסערונגס-הויז

צוגאב פאבאר-קאמיסיע

(א) שבת, דעם 28-טען האלב 9 פריה הויבט אן צו אמטירען אויף קאשטשושקי 21 א צוגאב פאבאר-קאמיסיע פאר „פאבאראווע" פון יאהר 1910 און עלטערע ביז 1883, אויב זיי זענען נאך נישט געשטאנען פאר א קאמיסיע און האבען נאך נישט רעגולירט זייער בעציהונג צום מיליטער-דינסט.

וואהלען פון א קהלה-פרעזידיום
וועלען פארקומען דעם 2 דעצעמבער

מיטוואך, דעם 2 דעצעמבער, 7 אין אווענד וועט פארקומען די ערשטע זיצונג פון דער ניי-געוועהלטער קהלה-פערוואלטונג. אויף דער טאג-ארדנונג געפינט זיך נאר איין פונקט: וואהלען פון א פארזיצער און וויצע-פארזיצער.

דעמזעלבען טאג, 9 אין אווענד קומט פאר א זיצונג פון ניי-געוועהלטען קהלה-ראט. אויך דא געפינט זיך אויף דער טאג-ארדנונג נאר 1 פונקט: וואהלען פון א פרעזידיום אין קהלה-ראט.

גיט אכטונג אויף אייערע קינדער!
צוויי ברודערלעך שפילען זיך מיט פייער און איינער ברענט דעם צווייטען אויס אנ'אויג

(2) אויף בזשעזשינער 5 וואוינט די יודישע פאמיליע ליסאפראווסקי. נעכטען זענען די עלטערן אוועק אין גאס אריין און איבערגעלאזט די צוויי קינדער דעם 4 יעהריגען מאיר און א צווייטען מיט א יאהר עלטער צו זאל אכטונג געבען אויף דעם יונגערען ברודער'ל. דער „אפיטרופס" האט אנגעגליהט א שטיקעל אייזען אין דעם אייוועלע, און ווען ס'איז שוין געווען רויט, האט ער עס דעם ברודער'ל צוגעלעגט צום אויג.

אויפ'ן געוואלד פון דעם קינד זענען אנגע-לאפען די שכנים. דאס קינד איז מיט אנ'אויסגע-ברענט אויג אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל „אננא מאריא".

* * *

מאריאן יאניאק 4 יאהר אלט פון כלאדנא 6, בלייבענדיג אהן אויפזיכט אין דער וואוינונג האט אליין געעפענט דאס פענסטער און ווילענדיג זעהען וואס ס'טוט זיך אין דרויסען, איז ער ארויסגעפאלען אויפ'ן ברוק.

צום פערוואונדעטען קינד איז ארויסגערופען געווארען די פאגאטאוויע, וועלכע האט עס אפגע-פיהרט אין אננא-מאריע-שפיטאל.

פערמשפט אויף 2 חדשים טורמע
דעם רעדאקטאר פון „ראזוואי"

(פאט) נעכטען איז אין שטאטישען געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען פעראנטווארט-ליכען רעדאקטאר פון „ראזוואי" וואלעריאן זוכאוו-סקי פאר אפדרוקען נישט אמת'ע ידיעות וועגען דער לאגע אין באנק „גאספאדארסטווא קראיאווע-גא", וועלכע האבען געקענט שאדען ברענגען דער באנק און דער עפענטליכע מיינונג. דאס געריכט האט ארויסגעטראגען אנ'אורטייל, לויט וועלכען דער אנגעקלאגטער רעדאקטאר איז פערמשפט גע-ווארען אויף 2 חדשים טורמע.

וואוינונגען אין הילצערנע הייזער און אויף פאלעשיע
דער מאגיסטראט וועט זיך פערנעהמען מיט פערטיילען די נייע וואוינונגען

(א) מיט עטליכע וואכען צוריק האבען זיך אנגעהויבען די ארבייטען ביים בויען די הילצערנע וואוין-הייזער אויף כאינע און מאניע. ווי מיר דער-וויסען זיך וועלען דעם 31 דעצעמבער שוין פער-טיג ווערען 8 הילצערנע הייזער צו 12 וואוינונגען. דאן וועלען אנגעהויבען ווערען צו בויען נאך 8 הייזער צו 12 וואוינונגען. די ערשטע וואוינונגען וועלען איבערגעגעבען ווערען די לאקאטארען דעם 1 פעברואר 1932.

מיט'ן פערטיילען די וואוינונגען וועט זיך פערנעהמען דער מאגיסטראט.

* * *

אין חודש דעצעמבער וועלען אויך איבער-געגעבען ווערען די לאקאטארען 6 נייע הייזער אין פאלעשיע.

אין די נייע הייזער וועלען זיין 284 וואוי-נונגען. אין די נאהענטסטע וואכען וועט דער מא-גיסטראט די דאזיגע וואוינונגען פערפיילען צווישען די רעפלעקטאנטען.

די קולטור=ארבייט פון לאדזער פעראיין פאר לאנדקענטשאפט

די טוריסטען בּאַוועגונג אין פּוילען איז נאך יונג, אָבער די ערפאָלגען, וואָס קענען שוין פער-צייכענט ווערען אויפ׳ן געביט פון טוריזם זענען בעדייטענדע, בעזונדערס האָט זיך ביי דער יודי-שער בעפעלקערונג אין פּוילען ענטוויקעלט די לאנדקענטשאפט אלס נויטיגער צווייג פון טוריזם.

לאנדקענטשאפט שליסט נאטירליך נישט אויס די מעגליכקייט פון בעזוכען און זיך בעקענען מיט די אייגענטימליכקייטען אויך פון פרעמדע לענדער, אָבער זיין הויפט-צוועק איז צו שטודירען און לער-נען די בעזונדערקייטען פון אייגענעם לאנד, אלע זיינע געאָגראפישע זעלטענקייטען, אלטערטימליכ-קייטען און מערקווירדיגקייטען און דערמיט ממילא איינפלאנצען די ליבע צום היימישען באָדען אין די הערצער פון דער יוגענד.

בעזונדערע פערדינסטען האָט זיך ערוואָרבען דער לאָדזער פעראיין פאר לאנקענטשאפט, וואָס האָט אין פראָגראם פון זיין טעטיגקייט אנגעצייכענט ברייטע קולטורעלע פלענער פון בילדונג און אויפקלערונג פאר די מיטגלידער. דער לאָדזער פעריין פאר לאנדקענטשאפט עקזיסטירט ערשט דאָס דריטע יאָהר, אָבער פאר דער צייט האָט ער דורכגעמאכט א ווייטען ענטוויקלונגס-מהלך.

אָנהויבענדיג מיט אַ קליין אייגען ווינקעלע אויף מאָניושקי-גאס און שפּעטער אויף פּעטריקאָווער האָט דער פעראיין זיך איצט ערוואָרבען אַנ׳אייגע-נעם שעהנעם לאָקאל אויף וואָלטשאַנסקא 35, איירָאָפּעאיש איינגעאָרדענט און פערמאָגט איצט עטליכע הונדערט מיטגלידער.

דער לאָדזער פעראיין פאר לאנדקענטשאפט איז אַנ׳אָפּטיילונג פונ׳ם וואַרשאַווער פעראיין, אָבער זיין ארבייטס-פעלד איז ווייט אויסגעברייטערט געוואָרען און נעמט ארום פיל וויכטיגע געגענשטאנדען. דער לאָדזער פעראיין פאר לאנד-קענטשאפט האָט אין לעצטען יאָהר איינגעאָרדענט א גאנצע רייה פאָרלעזונגען און ליטעראריש-קינ-סטלערישע אָוונדען, האָט געשאַפען אַנ׳אייגענע ביבליאָטעק פאר די מיטגלידער און האָט אויסגע-פועלט ביי דער באַהן-מאכט הנחה-בילעטען ווי אויך אין די קינאָס און טעאטערן. דער פעראיין פערמאָגט עטליכע פּרעכטיגע אָפּרוה-ווילעס אין זאַקאָפּאַנע און קאַזשימיערוש, וואוהין עס ווערען צו יעדען סעזאָן ארויסגעשיקט א גרויסער טייל פון די מיטגלידער. איצט קלויבט זיך דער פעראיין ערשט צו א נייע פערצווייגטע טעטיגקייט אונטער דער אָנפיהרונג פונ׳ם בעקאַנטען יודישען היסטאָ-ריקער ד״ר פ ר י ד מ א ן, וועלכער ארבייט אויס א ברייט פּראָגראם פון יודישען און אלגעמיינעם וויסען פאר די מיטגלידער.

צום לאָדזער פעראיין פאר לאנדקענטשאפט געהערען מיטגלידער, וואָס רעקרוטירען זיך פון פערשידענע שיכטען פון דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג און דאָס איז א גרויסע מעלה.

דער פעראיין האָט נישט קיין שום פּאָליטי-שע צילען און ס׳קאָנען צו איהם געהערען מיטגלידער פון פערשידענע פּאַרטייען, ריכטונגען און שטאַנדען. דער לאָדזער פעראיין פאר לאנדקענטשאפט איז איבערפּאַרטייאיש. זיין הויפּט-צוועק איז לאנד-קענטשאפט, וואָס איז ממילא פערבונדען מיט וויסען און קולטור. די ביז-איצטיגע טעטיגקייט פון לאָדזער פעראיין פאר לאנדקענטשאפט איז א ערבות, אז זיין ארבייט וועט ווייטער געפיהרט ווערען אין יודיש-נאַציאָנאַלען גייסט, איינפלאנצענדיג ליבע צו יודישער קולטור ביי זיינע מיטגלידער. עס איז צו האָפען, אז די לאָדזער יודישע געזעלשאפט, וואָס האָט ביזאהער ארויסגעוויזען פערשטענדניש פאר די צילען פון פעראיין, וועט איצט זיך נאָך מעהר פעראינטערעסירען מיט זיין טעטיגקייט און וועט שטיצען די פערוואלטונג אין איהרע בעמי-הונגען אויסצובויען דעם פעראיין אין א וויכטיגער יודיש קולטורעלער פעסטונג.

נ. שפעט.

ערב א נייעם שטרייק אין דער קאַטאָן=בראַנזשע

די ארבייטער פאָדערען אָפּצוהיטען די לוינען

(2) ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, האָט די לעצטע קאָנפערענץ ביים ארבייטס-אינספּעקטאָר צווישען די פאַבריקס-בעזיצער און ארבייטער אין דער זאָקען-בראַנזשע נישט געבראַכט קיין רעזולטאַט. די פאַבריקאַנטען האָבען געגעבען אָנצוהער-רען, אז צוליב דעם קריזיס און גרויסע קאָנקורענץ איז נאָך פערהאַן אַ מעגליכקייט, אז די ארביי-טער-לוינען אין דער קאַטאָן-בראַנזשע זאָלען נאָך מעהר רעדוצירט ווערען.

צוליב דעם זענען פאָרגעקומען עטליכע אר-בייטער-מיטינגען און ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען קאַטעגאָריש צו פאָדערען פון די פאַבריקאַנטען אָפּצוהיטען די לוינען. אין געגענפאַל וועט אין דער קאַטאָן-בראַנזשע אויסברעכען א שטרייק.

פּראָטעסט=אַקציע פון אויטאָבוס-בעזיצער

צוליב דער פעראָרדנונג וועגן איינפיהרען וועג=שטייער

לויט דער פעראָרדנונג פון דער וויעוואָודזט-ווע מוזען די אויטאָבוס-בעזיצער אַרויסגעבען די פּאַסאַזשירען-בילעטען פון איין טיפּ, וועלכע ווערען איינגעקויפט אין די סטאַראָסטוועס. די אויטאָבוס-בעזיצער מוזען ביים איינקויפען די בילעטען באַלד אָפּצאָהלען 25 פּראָצענט אויף וועג-שטייער.

צוליב דער דאָזיגער פעראָרדנונג האָבען די אויטאָבוס-בעזיצער אָנגעהויבען א פּראָטעסט-אַקציע און ס׳איז מעגליך, אז ס׳זאָל אויסברעכען א נייער שטרייק פון אויטאָבוסען.

גנבות אין קאַשטשאָלען

ארעסטירט 2 פערברעכער

(2) מיט עהערנעכטען האָבען זיך גנבים אריינ-בעקומען אין דער קירכע פון זשגאָוו און ארויס-גע׳גנב׳עט פערשידענע חפצים און געלד-פּושקעס אויף א סומע פון 1500 זל.

דיזעלבע נאכט האָבען גנבים זיך אויך אריינ-בעקומען אין דער קירכע אין דאָרף בּוטשעק, וואו מ׳האָט אויך ארויסגע׳גנב׳עט פערשידענע חפצים.

די פּאָוויאַטאָווע פּאָליציי צוזאַמען מיט דער לאָדזער פּאָליציי האָבען צוליב דעם איינגעאָרדענט אַנ׳אַבלאַווע אין אַלע באַלוטער מלינה׳ס.

אלס רעזולטאַט פון דער דאָזיגער אַבלאַווע זענען פערהאַלטען געוואָרען 2 פּערזאָן, וועלכע מען איז חושד, אז זיי האָבען אדורכגעפיהרט די גנבות אין די קירכען, דאָס זענען סטאַניסלאַוו זשעלינסקי (טרעמבעצקע 5) און אַנטאָני באַרטשאַק (פּייפּער 5). זיי זענען אריינגעזעצט געוואָרען אין טורמע.

פון ארבייטס=געריכט

פון די עטליכע הונדערט פּראָצעסען, וואָס די ארבייטער האָבען פערפיהרט געגען דער באַנ-קראָטירטער פירמע „לעדער און היימאַן" וועגען אורלויב און איבערשעה׳ן איז נעכטען פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון ארבייטער יוזעף סטעמפּיען.

דאָס ארבייטס געריכט האָט צוגעמשפּט דעם ארבייטער די גאנצע געפאָדערטע סומע.

* * *

דאָס ארבייטס געריכט האָט בעטראַכט דעם פּראָצעס פון בענעדיקט יאַניק, וועלכער האָט פער-לאַנגט פון דער פירמע א. ג. באַרסט אין זגערזש צו בעצאָהלען איהם פאַר איבערשעה׳ן. דאָס אר-בייטס-געריכט האָט צוגע׳פּסקנט די סומע פון 248 זל. מיט 60 גראָשען.

קלעפּסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
בעקומט אין די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפּסידרעס ווערען אין משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט
און פונאנדערגעשיקט איבער דער שטאט.

א רעוואלוציע אין פילהארמאניע!!!
אנ׳איבערקעהרעניש אין דער
יודישער טעאטער-וועלט!!!
מיר ערקלערען קריג
דעם קינא!!!
לעזט מארגן! אונזער קריגס-מאטעריאל? לעזט מארגן!
די דירעקציע.
היינט ווערט נישט געשפּילט.
היינט גאסטראָלירט די טרופּע מיט רעגינא צוקער אין זגיערזש.

ר. איזראעל.

פּערעלע

א סענסאַציאָנעל-ראָמאַנטישער ראָמאַן פון דער לאָדזער ווירקליכקייט

(29

— צווי מענשען, מוזען מיר ווייטער נעהמען אין דער ארבייט אַריין, האָט גאָרדאָן געזאָגט, דאָס זענען לעאָן דרייהאָרן און זיין מיידעל פּערעלע האַלפּערין, נאָר ביי די דאָזיגע מענשען געפינט זיך דאָס וואָס מיר שטרעבען און קען אונז גליק-ליך מאַכען, אַז מיר זאָלען קענען זיך רוהיג אַוועק-זעצען און לעבען.

— ווי אַזוי זאָלען מיר דאָס מאַכען, האָט בערטא געענטפערט, אַז די ביידע לייט האָבען שוין אויף מיר אַ פערדאַכט, אַז איך האָב עפּעס אַ בע-זונדערען אינטערעס צו זיי און זיי האָבען פער-לוירען דעם גאַנצען צוטרוי צו מיר.

— גלויב מיר, אַז מיר וועלען זיך אַנ׳עצה געבען מיט זיי. מיין קאָפּ וועט זיך נאָר אָנזיפּיל אויסטראַכטען און איך וועל שוין געפינען דעם ריכ-טיגען מיטעל, ווי אַזוי צוצוקומען צו זיי.

דער טעלעפאָן האָט אָנגעהויבען קלינגען, בער-טאַ איז אַריין אין קאַבינעט-צימער און אָראָפּגענו-מען דאָס טרייבעל.

— רעדט דאָ מאַדאַם ראָזענטאַל, האָט זי גע-הערט אַ פרויען-שטים.

— יאָ, אַזוי איז עס, מיט וועמען האָב איך דעם כבוד.

— דאָ רעדט פּערעלע האַלפּערין, די בעאַמטין פון אייער מאַגאַס באַנק-הויז.

— איך דערקען אייך אין דער שטים, וואָס האָט איהר געוואָלט, פרייליין פּערעלע?

— איך וויל מיך מיט אייך אונבעדינגט זעהען, איך האָב אייך דערווייל געוואָלט אָנפרעגען, צי איך קען איצט צו אייך קומען, אָדער איהר וועט זיך מיט מיר אַנדערשוואו בעגעגענען.

— אַזוי איילינג איז דאָס, אַז ס׳מוז זיין שוין איצט, אפשר וועלען מיר דאָס געשעפט אָפּלעגען אויף אַנ׳אַנדער-מאָל, האָט בערטא בכיוון געזאָגט.

— איך וואָלט אייך זעהר געבעטען נישט אָפּצו-לעגען דאָס געשפרעך, דאָס איז נישט קיין געשעפט-ליכער ענין, נאָר אַ גאַנץ פּריוואַטער, אָבער אַ דרינגענדער.

— אויב אַזוי, וואַרט צו ביים טעלעפאָן איין מינוט, איך האָב איצט געסט און איך וועל זיך דערוויסען ווען איך וועל קענען פריי זיין.

בערטא האָט אַוועקגעלעגט דאָס טעלעפאָן-טרייבעל אויפ׳ן טיש און איז שנעל צוריק אַריין אין סאַלאָן צו גאָרדאָנען.

הער גאָרדאָן, עפּעס אַ מאָדנער צופאַל. איצט האָט אָנגעקלונגען די דאָזיגע פּערעלע האַלפּערן, וועלכע בעט זיך ב ימיר, אַז איך זאָל זי אויפנעה-מען, ווייל זי האָט מיט מיר עפּעס וויכטיגעס צו רעדען, איך האָב איהר געזאָגט, אַז איך וועל איהר באַלד געבען ענטפער, צי איך וועל זי באַלד אויפ-נעהמען, אָדער אַנ׳אַנדערש מאָל. איך האָב געוואָלט ביי דיר פרעגען, וואָס איהר צו זאָגען.

— זאָג איהר, אַז זי זאָל גלייך אַהערקומען, דערווייל וועל איך דיך לערנען, וואָס דו האָסט מיט איהר צו רעדען. בערטאַ איז צוריק אַריין צום טעלע-פאָן און געזאָגט פּערעלען:

— זעהט איהר מיינע געסט געהען גראָד איצט אַוועק, ווען איהר ווילט קענט איהר גלייך אַהער-קומען, זענט איהר ווייט פון דאַנען?

— צוואַנציג מינוט וועט יעדענפאַלס דויערן.

— גוט איך וואַרט אויף אייך.

— צוואַנציג מינוט צייט האָבען מיר צו שמועסען, האָט בערטא געזאָגט צו גאָרדאָנען, זי קומט גלייך דאָ אַהער.

— דו זאָלסט זיך האַלטען שטאַלץ בנוגע איהר, אַזוי ווי די מאַדאַם ראָזענטאַל צו איהרס אַ בעאַמטע, איך ווייס דאָך נאָך נישט וועגען וואָס זי קומט אַהער, אָבער איך בין זיכער, אַז איהר איצטיגע וויזיט שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט אונזער ענין דערייבער פאַרזיכטיג, מאשא.

— וואָס פאַרא מאשא?

— ניין, בערטא האָב איך געוואָלט זאָגען.

בערטא האָט זיך דערווייל איבערגעטון, דער-ביי זיך אינגאַנצען נישט זשעניר׳ט פאַר גאָרדאָנען, זי האָט זיך אָנגעטון זעהר עלעגאַנט, גענומען אַ בוך אין האַנד אַריין, פערלעגט אַ פוס אויף אַ פוס און געוואַרט אויף פּערעלע.

— גאָרדאָן האָט זיך פערשטעקט אין שכנות׳-דיגען צימער הינטער דער פּאָרטיער אויף אַזאַ אופן, אַז ער זאָל הערען גענוי דעם גאַנצען גע-שפּרעך, וואָס וועט פאָרקומען צווישען בערטאַן און פּערעלע.

דאָס טיר-גלעקעל האָט אַ קלונג-געטון.

— דאָס איז זי, האָט גאָרדאָן געזאָגט, בערטא, דו זאָלסט זיך האַלטען ווי אַ מאַדאַם און נישט ווי די שוואַרצע מאשא.

דאָס שטובען-מיידעל איז אַריין אין סאַלאָן-צימער און געמאָלדען, אַז פרייליין האַלפּערן, וואָלט געוואָלט רעדען מיט דער מאַדאַם.

— גוט, בעט זי אַריין אַהער. פּערעלע איז אַריינגעקומען, אָנגעטון איז זי געווען זעהר בעשיי-דען, וואָס האָט נאָך צוגעגעבען מעהר חן איהר גאַנצער פיגור. זי איז געבליבען שטעהן ביי דער טיר.

בערטא האָט זיך נישט געפרובט אַפילו אויפ-צושטעלען פון דעם שיפען פאָטעל, אין וועלכען זי איז געזעסען. פּערעלע האָט דאָס אָנגענומען פאַר אַ בעליידיגונג, אָבער איצט האָט זי וועגען דעם נישט געטראַכט. דאָס האָט זי אין איצטיגען מאָ-מענט וועניג אינטערעסירט. איהר איז געווען זעהר שווער און האָט געזוכט ווי אַזוי לייכטער צו מאַכען איהר גורל.

— קומט נעהנטער, פרייליין פּערעלע האַלפּערן, האָט בערטא אַקצענטירט יעדעס וואָרט, צומאַכענ-דיג דאָס בוך, וואָס זי האָט לפני׳ם געהאַלטען אין האַנד.

פּערעלע האָט געמאַכט עטליכע שרייט צו בער-טאַן און שטיל געזאָגט:

— ענטשולדיגט מאַדאַם ראָזענטאַל, וואָס איך האָב זיך ערלויבט אייך צו שטערען און אַהער-צוקומען....

— איך האָב זיך טאַקע געוואונדערט, ווי אַזוי איהר האָט געהאַט די דרייסטקייט, איך האָב אייך, דאָך געהאַלטען פאַר אַ גאַנץ אַנדערע.

— פאַר וואָס פאַרא האָט איהר מיך געהאַלטען, מאַדאַם, האָט פּערעלע שוין געזאָגט מיט אַ הע-כערען טאָן, און דאָס פּנים האָט איהר אָנגעהויבען צו פלאַמען, פאַר אויפרעגונג.

— איך מיין נישט קיין שום שלעכטס, נאָר די אויפנאַהמע, וואָס איך האָב בעקומען, ווען איך בי׳ן געווען מיט אַ וויזיט ביי אייך, האָט מיר גע-געבען אַ גאַנץ אַנדערע מיינונג וועגען אייך.

— מאַדאַם ראָזענטאַל, איך וואָלט זיך נישט געוואָלט אַריינלאָזען מיט אייך קיין דיסקוסיעס, וועגען פערשידענע פראַגען, איך בין געקומען אין אַ גאַנץ אַנדערע אַנגעלעגענהייט און איך וואָלט אייך געבעטען, אַז איהר זאָלט זיין אויפריכטיג מיט מיר.

— נאָר, אָהן בעדינגונגען, פרייליין, איך הער אייך.

(פאָרטזעצונג קומט).

די בעשפייזונגס-אַקציע פון „טאז"

1000 יודישע קינדער בעקומען זעמעל מיט מילך

זייט עטליכע טעג פיהרט די געזעלשאפט „טאָז" די בעשפייזונגס-אַקציע פאר יודישע קינדער. יעדען טאָג פערטיילט „טאָז" 80 ליטער מילך. פון וועלכע ס'געניסען 400 קינדער פון דער פאָווזשעכ-נער שול. אחוץ דעם פערטיילט „טאָז" פון 700 ביז 800 זעמעל מיט פוטער די קינדער פון די יו-דישע פאָלקס-שולען,

ווער עס וויל שיקען קינדער אויף מיטאגען

דאַרף זיך ווענדען אין קאַנצעלאַריע פון „טאז"

מיר מאכען אויפמערקזאם די יעניגע, וועלכע ווילען שיקען אָרימע און הונגערינע קינדער אויף מיטאָגען צו יודישע פערמעגליכע פאמיליעס, דאר-פען נאָר זיך ווענדען אין קאנצעלאריע פון „טאָז" און די קינדער וועלען תיכף בעזאָרגט ווערען מיט מיטאָגען.

וואס לאדזער האבען איבערגע-לאזט אין די שטאטישע גערטנער

אפילו א פאַרטפעל מיט געלד

(מ) אין ביוראָ פון די שטאָטישע פלאַנטאציעס אויף נארוטאָוויטשא 2 געפינען זיך פאָלגענדע זאכען, וואָס זענען געפונען געוואָרען אין די שטאָ-טישע פאַרקען, און וועלכע מ'קען אָפנעהמען ביז'ן 31 דעצעמבער ה. י.

א פאָרטפעל מיט א געוויסע סומע געלד, א טעקע מיט א בוך און העפטען, א שירם, א היטעל, בערעטען, א הוט, א יודיש בוך, שליסלען, שטעקענס דאמען-בייטלען, פודער-קעסטלעך, א מאנטעל, א בארשט, ברילען, פאנטאָפעל, א געלד-בייטעלע, וועש, סקארפעטען און אנדערע זאכען.

א געהאנגענער אין פינפטען פאליצײ-קאמיסאריאט

(2) אין 5 קאָמיסאריאט האָט נעכטן געטראָפען אַנ'אויסערגעוועהנליכע געשיכטע. אין קאָמיסאריאט איז געקומען דאָס דינסטמיידעל זאָפיא פארענצקא צעגעלניאנא 80, מיט איהר שכן קוניצער אויף וועלכען דאָס מיידעל האָט אָנגעוויזען, אז ער זאָל האָבען ביי איהר צוגעגובעט 20 זל. בעת זי איז אריינגעגאנגען צו קונצער'ן אין שטוב נעמען דעם שליסעל פון בוידעם.

נאָכ'ן אויסהערען די דערקלערונגען פון דעם פריילין איז א פאָליציאנט ארויס אין קאָ-רידאָר, כדי אריינצורופען קוניצער'ען, אָבער צו זיין גרעסטע איבעראשונג האָט דער פאָליציאנט דערזעהען קוניצער'ן הענגען אויף דער לייטער, וועלכע איז געשטאנען אין דעם קאָרידאָר.

דער זעלבסטמערדער האָט אויסגענוצט די געלעגענהייט, וואָס קיינער האָט זיך נישט גע-פונען אין קאָרידאָר און האָט זיך אויפגעהאָנגען אויף זיין אייגענעם זיידענעם שאַל. וועגען דעם דאָזיגען אויסטערלישען זעלבסטמאָרד ווערט גע-פיהרט אַנ'אויספאָרשונג.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען-אינסטיטוט און טרצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה פון 1—2
ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד"ר יונסמאן נערווען-קראנקה: פון 12—2
ד"ר סטופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר ראָנשאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאיוסקי נאָז, האלז און אויערען-קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2
נ. ראזעס צאהן - ארצט פון 9—1
א. גראדזענשיק צאהן-ארצט פון 3—7
צאהן-טונגהיילונג, בעלייכטונגען, קאראָנען, טאָמטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאָפּ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג
וויזיטען אין שטאט.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער
אַלעע 1-טער מאי 2. דירעקציע: דוד צעלמייסטער
היינט, דאנערשטאג היינט א בענעפיס פאר לאדזער וויבלעך, מיידלעך
דאמען פריי! איינהייטס-פרייזען
אלע פארטער-פלעצער פון די 1-טע ביז די לעצטע רייה 1 זל.
און דאס קאן יעדער מיטנעהמען אויף זיין בילעט אינגאנצען בחנם א פרוי
אויף די היינטיגע סענסאציאָנעלע פיעסע אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ
א הארץ, וואס בענקט
מיט בערטא זאַסלאַווסקא און לעאָן געטליכערמאן
און דאָס 8-יאָהריגע וואונדער-קינד לאלא אמזעל.
דאָס שענסטע און שאָנסטע, וואָס מען האָט ווען געזעהן אין יוד. טעאטער.
בעמערקונג: יעדער וואס קויפט א בילעט, בעקומט אין קאסע דעם צווייטען פלאץ בחנם.
ווער עס קויפט פריהער, בעקומט א בעסערן פלאָץ.
מארגען, פרייטאג, 9 אָוועגד סענסאציאנעלע פרעמיערע
ווען א פרוי פערגעסט זיך...
מיט בערטא זאסלאווסקא און לעאָן געטליכערמאן
שבת אין „פילהארמאניע" א סענסאצ. פרימארגן-פארשטעלונג
פאר דער לאדזער ארבייטענדע אינטעליגענץ
וואס? וואס? כמעט בחנם! וואס? וואס?
ווייבלעך! מיידלעך! גרייט אייך אויף שבת פריה אין פילהארמאניע.

א קינד אין זענק-גרובען

מוטער וויל פטור ווערען פון דער פרוכט פון פערבאָטענער ליבע

אויף לימאנאָווסקיעגא 50 האָט געוואוינט א דינסטמיידעל, די 21-יעהריגע וולאדיסלאווא היזשינסקא.

אין מאי ה. י. איז היזשינסקא צוליב „אנ'-אונשולדיגען פלירט" געוואָרען א מוטער, דערביי האָט זי דאָס קינד בעהאלטען פאר איהרע ברויט-געבער, מורא האָבענדיג צו פערלירען דעם פּאָסטן.

דעם 5 יוני האָבען די שכנים פון הויז בע-מערקט היזשינסקא, וואו זי איז צוגעגאנגען מיט א פעקעל צום קלאזעט, דאן איז זי ארויס אָהן פעקל שפעטער האָט מען געפונען אין קלאָזעט דאָס אונטערגעוואָרפענע קינד. נעכטען איז די מוטער — מערדערין געשטאנען פאר'ן קרייז-געריכט און איז פערמשפט געוואָרען אויף 3 חדשים טורמע.

א טויטער קערפער אהן א קאפ

איז געפונען געוואָרען אויף דער באהן-ליניע

(ב) הינטער ראדאָמסק האָט מען אויף דער באה-ליניע געפונען א טויטען קערפער פון א מאנס-פערשוין, ביי וועלכען די רעדער פון צוג האָבען אפגעשניטען דעם קאָפּ.

ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען איז דער איבערגעפאָהרענער דער 25-יעהריגער וואלערי פאוו-לאָווסקי, וועלכער איז שוין זייט א לענגערער צייט ארבייטסלאָז.

ער האָט זיך אליין ארונטערגעלעגט אונטערן צוג, כדי צו בעגעהן זעלבסטמאָרד.

• • •

נעכטען איינדערפריה האָט דער זגע'זשער ט-אמוואי איבערגעפאָהרען אויף טויט אנ'אונבע-קאנטען מאנספערשוין. צוליב דעם, וואָס דער טוי-טער האָט ביי זיך נישט געהאט קיין שום דאקו-מענטען, איז נישט געלונגען פעסטצושטעלען ווער דאָס איז.

וואלד-גנב דער'הרגעט א גייאווע, ווייל ער וויל איהם „פערשיטען"...

דער מערדער ווערט געשטעלט פאר א שטאנד-געריכט

(2) אין די וועלדער פון פּאָלוואַרק זשעלע-גין, הינטער ראדאָמסק, האָט דער גייאָווע בושא-זאָזסקי פערהאלטען דעם וואלד-גנב אנטאָן מאיכ-זשאק ביי ווען ער האָט צוגענומען א יעגער-ביקס. נעגען דעם וואלד-גנב איז פערפיהרט געוואָרען א פראָצעס.

נעכטען האָט אין ראדאָמסקער געריכט גע-ווארפט פארקומען דער פראָצעס. דער גייאָווע איז 6 פארטאָג ארויס פון דער כאטע, וועלענדיג געהען אין שטאָט אריין צום פראצעס.

עטליכע מינוט שפעטער איז איהם דער וואלד-גנב בעפאלען מיט א האק און מיט עטליכע קלעפ איהם אוועקגעלעגט א טויטע.

דער גנב מאיכושאק איז ארעסטירט געוואָרען. ער וועט געשטעלט ווערען פאר א שטאנד-געריכט.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינענע פראצעוויע פון ומאליבע ארטאָפעדיש אפאראטען ווי: וקלארקעס אויף פלאטפוסען, קונסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאָג.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארם.
בעזונדערע ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. J. Herszfinkel
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען
אויף זשעלאזנא 8a, טעל. 111-87
נעהמט אָן פון 8—9 און פון 3—5 נאָכמ.

Dr. med. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אוונד.
זונטאג און יום-טובים פון 9—1 בטאג.

וו. י. ז. א. יודישער פרויען-פעראבאנד שענקיעוויטשא 26
היינט, דאנערשטאג, 9 אָוועגד, וועט דער דירעקטאר פון קרן-היסוד אין ירושלים
ד"ר ארטור האנטקע
האלטען א רעפעראט וועגען דער איצטיגער סיטואציע אין ציוניזם און וועגן לעבען אין פאלעסטינע.
איינטריט פאר מיטגלידערינס און אריינגע-פיהרטע געסט — פריי.
7170

א שותף
מיט 3000 דאלאר
קען צוטרעטען צו א בוי און איינריכטען א ספע-ציעלע לעטשניצע. — גוטער ערפאָלג געזיכערט אפערטען אונטער „Zakład Leczniczy" אין אדמי-ניסטראציע פון דער צייטונג.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע. אלע ארט אנאליזען, עלקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8—2 און פון 5—9 אוונד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

זעלבסטמארד

אויף זשגאָווסקא 3 האָט געפרובט בעגעהן זעלבסטמאָרד דורך איינגעהמען א גרויסע דאָזע סובלימאט די 36-יעהריגע ארבייטסלאָזע און היימ-לאָזע אניעלא סלוזשעווסקא. די זעלבסטמערדערין איז אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט געוואָרען אין שפיטאָל.

די סיבה פון זעלבסטמאָרד — נויט.

שאך-מעטש

„מכבי" — „אימקא"

היינט וועט אין לאָקאל פון ספאָרט-פעראיין „מכבי" פאָרקומען אנ'אינטערעסאנטער שאך-מעטש, וועגען דער מייסטערשאפט פון לאָדזער קרייז, צווישען „אימקא" און „מכבי".

פאר'ן מעטש וועט פארקומען די פייערליכ-קייט פון פונאנדערטיילען די פרעמיעס די זיגער פון דעם אינדיווידועלען טורניר וועגען דער מייס-טערשאפט פון „מכבי".

פון קינא „בייקא"

אין קינא-טעאטער „בייקא" ווערט איצט גע-שפילט דער הערליכער רוסישער פילם א. נ. „אנאסטאזיא"

אין דאָזיגען פילם קרעאירן די פילם-שטערן: לעע פארי און איהר פארטנער האנס שטיווע.

בעת'ן דעמאָנסטרירען פון פילם נעמט אויך אנטייל א פערגרעסערטער כאָר וועלכער פיהרט אויס פון די שענסטע רוסישע לידער און ראָ-מאנסען.

די מוזיקאלישע אילוסטראציע אונטער דער לייטונג פון ה' מ. לידויער.

טעאטער-רעפערטואר

פילהארמאָניע — פיאנינא-קאָנצערט פון פא-ווע עמעריך

יודיש קאמעראל-טעאטער — א הארץ וואָס בענקט.

פויליש טעאטער — ווארשעווער אָפערע „מאדאם בעטערפליי"

קאמעראל-טעאטער „האו-האו"

קאקטאיל — „לאך, לאך"

ראדיא-פראגראם

דאנערשטאג, דעם 26. נאוועמבער

11.58 צייט-סיגנאל. 12.10 גראמאפאָן. 12.35 קאָנצערט פון ווארשאָווער פילהארמאָניע. 3.50 פראָגראם פאר קינדער. 4.20 לעקציע פראנ-צויזיש. 4.40 גראמאָפאָן. 5.10 פאָלעזונג. 5.35 נאָכמיטאָג קאָנצערט. 6.50 פערשידענעס. 7.15 קאָ-מוניקאט פון דער לאָדזער האנדעלס-קאמער. 7.30 רעפערטואר. 7.45 ראדיאָ-פרעסע. 8.00 פעליעטאָן. 8.15 אייראָפעאישער קאָנצערט פון פראג. 10.30 קאָמוניקאטען. 10.45 לייכטע און טאנץ מוזיק.

גערעכט, יודען!

אז איהר דארפט פריהער נישט אינטערנעהמען קיין שום שריט אין אייער רעכטליכען ענין, כל זמן איהר האָט זיך נישט פערשטענדיגט מיט'ן רעכטס-פובליציסט י. אינפעלד. לאדז, פיעטריקס. 31 אויפנאהמס-שעה'ן טעגליך פון 4—8 אוו. שריפטליכע אָנפראגען קאן מען אדרעסירען, לאדז, פאסט-קעסטעל 362

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטונגען
שלאסערײ-ארבייטען
מאשינען-טיילען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)

שירמען
מיט פאריזער שרינדען
ווי אויך פערטיגע שיטלען
ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט
צו ביליגע פרייזען
ביי קערש, סקווערעווא 15
לינקע אפיצינע, 1-שטער שטאק.

בעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע
— פון —
מאגיסטער נ. שאץ
פיעטריקאווער 37, 2 שטאק פראנט
אנאליזען פון קאל, אורין, לייכען א. אנד.
מעסיגע פרייזען.

היינט פרעכטיגע פרעמיערע! צירונג פון דער קלאַנג-פּראָדוקציע „British International Pictures" רעזשי פון בעריאַמטן Eichberg

„האַי-טאַנג" („HAI-TANG")

גרעסטער סוקסעס פון דער – גענישלער כינעזערין – ANNA MAY WONG אין די איבעריגע ראָלן: George Schaell, John Longdon

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאָבן FOX און לאַנד-אַקטואַליט. אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג – 12.30 בייטאָג. דער זאַל איז בעהייצט און ווענטילירט. פּאָפּולערע פּרייזן.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסע פּרעמיערע!

Rio-Rita

מיט'ן אנטייל פון דער געטליכער

BEBE DANIELS און דעם העלדישן **JOHN BOLES**

דאָס שעהנע און גליקליכע ליבעס-פּאָרל וועט זינגען די שענסטע מעלאָדיעס. דער פילם „RIO-RITA" איז א יום-טוב פון דער קלאַנג-זינגענדער פילם-קונסט.

אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג 12 בייטאָג.

Dr. med.

Haltrecht

ספעצ.-אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקה.,

נעהמט אָן פון 8—9.30 פריה פון 1—2 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוונט.

זונטאָג פון 9 ביז 1 בייטאָג.

פּיעטריקאָווער 10

טעל. 245-21.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזן.

GRAZER WAGGON- und MASCHINEN-FABRIKS-ACTIENGESELLSCHAFT vormals JOH. WEITZER

GRAZ, (224) tel. Nr. 253, 42-06, 34-52

גראַצער צווייטאַקט-דיסעל-מאָטאָרען

פון P. S. 150 – 8

פירטאַקט-דיסעל-מאָטאָרען

פון P. S. 3000 – 25

גענעראַל-פּערטרעטער פאַר פּוילען:

ALFRED EISINGER, Kraków, ul. Studencka 2
Skrzynka pocztowa 310.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפּעראַציע, אָן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פּערגיסונג פאַר קראַנקע אויף קילעס פאַר מענער ווייבער און קינדער. פּערשידענע קאַליקעס אין גוף פאַר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס אַזוי ווי א מענשען-קאָפּ, אָדער אַזוי ווי א וואַסער-קאַן און עס פאַלט אַראָפּ אין דעם כיס און דער קראַנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פּערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבליך. ספּעציעל גומענע האַל-באַנדאַזשען אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פּראָפעסאָרען מיט מיינע בע-האַנדלונג און פון דיטשן פּראָפעסאָר

דאָקטאָר בראַכורעחונג בעוואָרנט זיכער דעם שוואַרטסן און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאַר הויקערס דיספּונגען מיט הייל-כאַרסעטען און אַפּאַראַטען פאַר פּערקרומטע פיס און פּלאַט-פוס ספּעציעלע אַפּליאַגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָדערן. עמפּפאַנגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונט.

ארטאָפּעדישע אנשטאַלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פּערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג, דיפּלאָמען האָבן אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזי-טעטס-פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר בראַנטש, פּראָפ. דר. י. מע-רישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אָן טערוזבערטע פון דער קראַנקען-קאַסע.

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין הערצליכען דאַנק דעם גרויסן ספּעציאַליסט ה' דיר. ראַפּאַפּאָרט, וואוינהאַפט אין לאָדז, וואָל-טשאַנסקא 10 פאַר לאָקאַליזירען מיר דעם ברוך, אויף וואָס כ'האָב געליטען א סך יאָהרען.

באַנדע עליאַש, פּיעטריקאָווער 50.

מעבעל

א איבעראַשונג פאַר די אלע, וואָס ווילען קויפען מעבעל!

מיר בעווייזען אויף לאַגער אלע אַרט מעבעל פון די בעסטע אויסל. מאַטעריאַלען. די פּרייזן ווענען רעדוצירט מיט 50%

א קאָמפּלעטע שלאָף-צימער צום פּרייז פון 1050 זל.

" " שפּייז-צימער " " " 1250 "

" " גאַבינעט " " " 850 "

ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער, בילינער ווי איבעראַל

איז צו בעקומען אין „סטיל", נאַרוטאַוויטשא 4 טעל. 190-26. קומט און איבערצייגט אייך!

יעדער איינציגער האָט זיך איבערצייגט, אז פאַר

מעבעל

דיוואַנעס, פּעלצען, נייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען אז"וו צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23

טעלעפאָן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פּערקויפען.

בילינ! און אָהן אָפּטרעט-געלד איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבן 4 צימערן מיט זעמטל בעקוועמליכקייטן נאָפּיוירקאָווסקיעגאָ 59 אינ-פאָרמאַציעס ערטיילט טעל. 146-93 פון 8—11, פון 2—5 און פון 8 א זייגער אָוונט.

זעלטענע געלעגענהייט! א קאָמפּלעטע איינריכטונג פון א ליקערען און ווייך-פּאַבריק איז ביליג צו פּערקויפען. – נעניוירעס צו ערפאַהרען ביי ה. מישליבורסקי מאַגיסטראַצקא 16.

Dr. med.

H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43) טעל. 141-32

עמפּפאַנגס-שעה'ן 8—10, 12—2 און 5—8, זונטאָג און יו"ט 9—1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל

„SANATO"

כירורגיש-ווענערישע-אנשטאַלט

אַגראַדאָוואַ 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאַס

גינעקאָלאָגיש-ווענערישע-אַבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-סוריאַנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פּרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאַס צוזאַמען מיט פּערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאַלאַקאָוו כירורגישע אַבטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאַנטאָר

קלאַנג-קינאָ

MIMOZA

קילינסקיעגאָ 178

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסע פּרעמיערע!

„דער קעניג פון בולוואַר"

אין דער הויפּטראָלע:

GEORGE MILTON

אנהויב 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג 2 בייטאָג

אויף'ן ערשטן סעאַנס אלע פּלעצער 60 גר

קליינע אנאָנסען

פּרייז פון אַנאָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

לאָקאַלען

ביליג צו פּערמיטען א צימער, געאייגנעט פאַר א דאַמען-שניידערין, אָדער אויף א ביוראָ. ביי פישאָף, פּולנאָצנא 9. אויך אויספּערקויף פון פּער-שידענע מאַלער-שאַבלאָנען. 7165

אנ'איינגעפיהרטע קויהלען בידקע איז איבער-צוגעבען גדאַנסקא 21. פּריוואַט-וואוינונג בילסיד-סקיעגאָ 24 בלאַכשטיין. 7166

ס'איז דאָ איבערצוגעבען א נייע קאָנצעסיע אויף א רעסטאָראַציע אין לאָדז. נעניוירעס – בייר יודישען אינוואַלידען-פּעראיין פּולנאָצנא 29.

אנ'אנשטענדיגער יונגערמאַן זוכט אנ'אָרט צו שלאָפען ביי אנ'אנשטענדיגער פאַמיליע. אָפּערטען אָבצוגעבען אין אדמיניסטראַציע פון דער צייטונג „אונטער H" 7163

עס איז נויטיג

זאָקען-מאַכער מיט אייגענע מאַשינען קענען שוין בעקומען שטענדיגע אַרבייט. פּראַנציש-קאַנער 56, ביי זעליג. 7168

פּערשידענעס

מעכאַנישע שליפּערייי נעהמט אָן צו שלייפען שערען, מעסער און לאַנגע מעסערס. פּולנאָצנא 18, אין פּראָנט-געוועלב. 7169

וויכטיג פאַר א זייגערמאַכער, עס איז דאָ איבערצוגעבען אנ'אלט איינגעפיהרטע זייגערמאַכער געשעפט מיט איינריכטונג אויף זעהר גוטע בע-דינגונגען ביי פּאַוולאָווסקי ראַקיטשינסקא 22 צו ערפאַהרען פון 9 פריה ביז 9 אָוונט.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקה. און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָ-לאָגישע און נערוועען-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאָמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט ראַסמעטיק.

-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. --

פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ. נעמט-אָן א פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען זונטאָג פון 3 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.

– בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. –

וויזיט 3 זל.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערן-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקהייטען

11-טעז ליסטאָפּאַד 9

קאָנסטאַנטינער טעלעפאָן 127-81

שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2 – 3

---

44 וויכטיג פאַר מחותנים! 44

קויפט נישט קיין

מעבעל בעפאָר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט

Ch. ŁAZNIK

44 גדאַנסקא (דלוגאַ) 44

טעל. 162-55

נאָר ביי מיר קענט איהר בעקומען פּערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.

בעם: כקויף אויך גענוצט מעבעל, דיוואַנעס א. ז. וו.

קומט און איבערצייגט אייך!

44 44

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען פון אוניווערזיטעט אין בערלין

Dr. med. STARKER

ווענערישע, הויט, האָר און בלאָז-קראַנקהייטען

12 שרודמיעסקאַ 12

טעל. 126-87

נעהמט אָן פון 9—11 און פון 4—8 אָוונט.

זונטאָג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזן

אַבאָנאַמענט-פּרייז: אין לאָדז – 5 זל. א חודש מיט צושטעלן א היים; אויף דער פּראָווינץ 6 — א חודש אין אויסלאַנד – 8 זל.

פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פּעראַנטוואָרטליך, די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען

אין טעקסט—40 " " " " 60— " " 4

נאָך'ן טעקסט—12 " " " " 18— " " 8

פאַר א טעלעפאָן-שריפט... איבער דער טעקסט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א וואָרט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.